

Załącznik do obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 sierpnia 2024 r. (Dz. U. poz. 1292)

USTAWA

z dnia 23 lipca 2003 r.

o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami¹⁾

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.

Art. 2. 1. Ustawa nie narusza w szczególności przepisów o muzeach, o bibliotekach, o języku polskim, Prawa ochrony środowiska, o ochronie przyrody, o gospodarce nieruchomościami, o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Prawa budowlanego, o ochronie danych osobowych i o ochronie informacji niejawnych.

2. Ochronę materiałów archiwalnych wchodzących w skład narodowego zasobu archiwального regulują przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwальnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r. poz. 164), z uwzględnieniem przepisów art. 14a ust. 2 oraz rozdziału 2a.

Art. 3. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) zabytek – nieruchomości lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
- 3) zabytek ruchomy – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;
- 4) zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 5) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) roboty budowlane – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) badania konserwatorskie – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) badania architektoniczne – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;

¹⁾ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia dyrektywy 93/7/EWG z dnia 15 marca 1993 r. w sprawie zwrotu dóbr kultury wyprowadzonych niezgodnie z prawem z terytorium państwa członkowskiego (Dz. Urz. WE L 74 z 27.03.1993). Dane dotyczące ogłoszenia aktów prawa Unii Europejskiej, zamieszczone w niniejszej ustawie – z dniem uzyskania przez Rzeczypospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej – dotyczą ogłoszenia tych aktów w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej – wydanie specjalne.

- 12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) historyczny zespół budowlany – powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) krajobraz kulturowy – postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka;
- 15) otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Art. 4. Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnenie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5. Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Art. 6. 1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
  - a) krajobrazami kulturowymi,
  - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
  - c) dziełami architektury i budownictwa,
  - d) dziełami budownictwa obronnego,
  - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
  - f) cmentarzami,
  - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
  - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
  - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
  - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
  - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
  - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022 r. poz. 2393),
  - f) instrumentami muzycznymi,
  - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiekty etnograficznymi,
  - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
  - b) cmentarzyskami,
  - c) kurhanami,
  - d) reliktami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Rozdział 2

Formy i sposób ochrony zabytków

Art. 7. Formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Art. 8. 1. Rejestr zabytków, zwany dalej „rejestrem”, dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków.

2. Rejestr prowadzi się w formie odrębnych ksiąg dla zabytków:

- 1) nieruchomości;
- 2) ruchomych;
- 3) archeologicznych.

3. Rejestr zawiera dane osobowe obejmujące imię, nazwisko i adres zamieszkania lub nazwę i adres siedziby właściciela lub posiadacza zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomości.

Art. 9. 1. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomości na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomości lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomości.

2. W trybie określonym w ust. 1, do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku.

3. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru wchodzących w skład tych układów lub zespołu zabytków nieruchomości.

3a. Informację o wszczęciu postępowania w sprawie wpisania zabytku nieruchomości do rejestru oraz o ostatecznym zakończeniu tego postępowania wojewódzki konserwator zabytków przekazuje niezwłocznie właściwemu staroście.

3b. Informację o wszczęciu postępowania w sprawie wpisania zabytku nieruchomości do rejestru do czasu ostatecznego zakończenia tego postępowania podaje się do publicznej wiadomości na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej starostwa powiatowego, na obszarze którego znajduje się zabytek, a ponadto w siedzibie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków lub w sposób zwyczajowo przyjęty w miejscowości, w której znajduje się zabytek.

3c. Przepis ust. 3b nie narusza przepisu art. 61 § 4 Kodeksu postępowania administracyjnego oraz art. 94 niniejszej ustawy.

4. Wpisanie zabytku nieruchomości do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku.

5. (uchylony)

6. Na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków informację o wpisie zabytku nieruchomości do rejestru ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

7. Wpisy, o których mowa w ust. 4, są wolne od opłat.

Art. 10. 1. Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku.

2. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej.

3. Zabytek ruchomy stanowiący dobro kultury, o którym mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury (Dz. U. z 2019 r. poz. 1591), podlega z urzędu wpisowi do rejestru. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego informuje wojewódzkiego konserwatora zabytków o zaistnieniu podstaw do wpisu zabytku do rejestru, przekazując dane zabytku i dokumenty niezbędne do dokonania wpisu.

Art. 10a. 1. Od dnia wszczęcia postępowania w sprawie wpisu zabytku do rejestru do dnia, w którym decyzja w tej sprawie stanie się ostateczna, przy zabytku, którego dotyczy postępowanie, zabrania się prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i podejmowania innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku.

2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1, dotyczy także robót budowlanych objętych pozwoleniem na budowę albo zgłoszeniem, a także działań określonych w innej decyzji pozwalającej na ich prowadzenie.

3. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do zabytku służącego obronności i bezpieczeństwu państwa.

Art. 11. Do rejestru nie wpisuje się zabytku:

- 1) wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 2) wpisanego do inwentarza muzeum;
- 3) wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego.

Art. 12. 1. Starosta, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomości wpisanym do rejestru znak informujący o tym, iż zabytek ten podlega ochronie.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, wzór i wymiary znaku, o którym mowa w ust. 1.

3. Rozporządzenie powinno określić formę graficzną znaku, wyróżniającą się wśród innych znaków, z uwzględnieniem dotychczas używanego wzoru, a także pisemną informację, że dany obiekt jest zabytkiem i podlega ochronie.

Art. 13. 1. Zabytek wpisany do rejestru, który uległ zniszczeniu w stopniu powodującym utratę jego wartości historycznej, artystycznej lub naukowej albo którego wartość będąca podstawą wydania decyzji o wpisie do rejestru nie została potwierdzona w nowych ustalenach naukowych, zostaje skreślony z rejestru.

2. Przepis ust. 1 stosuje się do skreślenia z rejestru części zabytku.

3. Z rejestru skreśla się otoczenie zabytku, w przypadku skreślenia z rejestru tego zabytku.

4. Z rejestru skreśla się również zabytek, który:

- 1) (uchylony)
- 1a) został wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 2) został wpisany do inwentarza muzeum;
- 3) wszedł w skład narodowego zasobu bibliotecznego.

5. Skreślenie z rejestru następuje na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

6. Postępowanie w sprawie skreślenia zabytku z rejestru wszczyna się z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomości.

Art. 14. 1. Na podstawie decyzji o skreśleniu zabytku nieruchomości z rejestru, wojewódzki konserwator zabytków występuje z wnioskiem o wykreszczenie z księgi wieczystej wpisu, o którym mowa w art. 9 ust. 4.

2. (uchylony)

3. Na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków informację o skreśleniu zabytku nieruchomości z rejestru ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

4. Wykreszczenia, o których mowa w ust. 1, są wolne od opłat.

Art. 14a. 1. Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

2. Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego zaliczany do jednej z następujących kategorii:

- 1) zabytków archeologicznych, które mają więcej niż 100 lat, wchodzą w skład zbiorów archeologicznych lub zostały pozyskane w wyniku badań archeologicznych lub przypadkowych odkryć,
- 2) elementów stanowiących integralną część zabytków architektury, wystroju wnętrz, pomników, posągów i dzieł rzemiosła artystycznego, które mają więcej niż 100 lat,
- 3) wykonanych ręcznie dowolną techniką i na dowolnym materiale dzieł malarstwa, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 4 i 5, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 150 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 4) wykonanych ręcznie na dowolnym materiale akwareli, gwaszy i pasteli, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 30 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 5) mozaik, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 1 i 2, oraz rysunków wykonanych ręcznie przy użyciu dowolnej techniki i na dowolnym materiale, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 6) oryginalnych dzieł grafiki i matryc do ich wykonania oraz oryginalnych plakatów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 7) oryginalnych rzeźb, posągów lub ich kopii wykonanych tą samą techniką co oryginał, nieobjętych kategorią wskazaną w pkt 1, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 8) fotografii, filmów oraz ich negatywów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 9) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach inkunabułów i manuskryptów oraz map i partytur muzycznych, liczących więcej niż 50 lat, które nie są własnością ich twórców,
- 10) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach książek, które mają więcej niż 100 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro,
- 11) map drukowanych, które mają więcej niż 200 lat,
- 12) środków transportu, które mają więcej niż 75 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro,
- 13) innych kategorii, niewymienionych w pkt 1–12, obejmujących zabytki, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro

– na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

Art. 14aa. 1. Od dnia wszczęcia postępowania w sprawie wpisu zabytku na Listę Skarbów Dziedzictwa do dnia, w którym decyzja w tej sprawie stanie się ostateczna, przy zabytku, którego dotyczy postępowanie, zabrania się prowadzenia prac konserwatorskich i restauratorskich oraz podejmowania innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do zabytku:

- 1) wpisanego do rejestru;
- 2) wpisanego do inwentarza muzeum;
- 3) wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego.

Art. 14b. 1. Z Listy Skarbów Dziedzictwa skreśla się zabytek ruchomy, który przestał być zaliczany do jednej z kategorii, o których mowa w art. 14a ust. 2.

2. Skreślenie z Listy Skarbów Dziedzictwa następuje na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

3. Postępowanie w sprawie skreślenia zabytku z Listy Skarbów Dziedzictwa wszczyna się z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

Art. 15. 1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może złożyć wniosek, o którym mowa w ust. 1, po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków.

3. Cofnięcie uznania zabytku nieruchomego za pomnik historii następuje w trybie przewidzianym dla jego uznania.

4. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może przedstawić Komitetowi Dziedzictwa Światowego wniosek o wpis pomnika historii na „Listę dziedzictwa światowego” w celu objęcia tego pomnika ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjętej w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. (Dz. U. z 1976 r. poz. 190 i 191).

Art. 16. 1. Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

1a. Rada gminy ogłasza w prasie miejscowości oraz przez obwieszczenie, a także w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości, o podjęciu prac nad utworzeniem parku kulturowego, określając formę, miejsce i termin składania wniosków dotyczących projektu uchwały o utworzeniu parku kulturowego, nie krótszy jednak niż 21 dni od dnia ogłoszenia.

2. Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1.

3. Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy.

4. W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem.

5. Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być utworzony.

6. Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Art. 17. 1. Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:

- 1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
- 2) zmian sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;
- 3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
- 3a) zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury;
- 4) składowania lub magazynowania odpadów.

2. W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 131–134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2024 r. poz. 54, 834 i 1089).

Art. 18. 1.²⁾ Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy określaniu ustaleń strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, strategii rozwoju ponadlokalnego, planów ogólnych gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów odbudowy albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2. Określając ustalenia strategii, analiz, planów i studiów, o których mowa w ust. 1, w szczególności:³⁾

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Art. 19. 1.⁴⁾ Określając ustalenia planu ogólnego gminy, miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowego planu odbudowy, uwzględnia się w szczególności ochronę zabytków nieruchomości:

- 1) objętych formami ochrony, o których mowa w art. 7, wraz z ich otoczeniem;
- 2) ujętych w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków.

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności:

- 1) ochronę zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) ochronę zabytków nieruchomości, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.

2.⁵⁾ W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się przy określaniu ustaleń planów, o których mowa w ust. 1.

3.⁵⁾ W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20. Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

Art. 21. Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22. 1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 23 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1688), która weszła w życie z dniem 24 września 2023 r.

³⁾ Wprowadzenie do wyliczenia w brzmieniu ustalonym przez art. 23 pkt 1 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 2.

⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 23 pkt 2 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 2.

⁵⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 23 pkt 2 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 2.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchomości wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchomości znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3)⁶⁾ inne zabytki nieruchomości wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych.

7. Ewidencje, o których mowa w ust. 1, 2, 4 i 6, mogą zawierać dane osobowe obejmujące:

- 1) imię, nazwisko i adres zamieszkania lub nazwę i adres siedziby właściciela lub użytkownika zabytku;
- 2) imię, nazwisko i podpis autora karty ewidencyjnej lub adresowej lub imię i nazwisko osoby, która wypełniła kartę ewidencyjną;
- 3) imię i nazwisko lub nazwę wykonawcy prac konserwatorskich, prac restauratorskich, badań konserwatorskich lub badań archeologicznych przy zabytku.

Art. 23. 1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi, w formie zbioru kart informacyjnych, krajowy wykaz zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.

2. Wojewódzki konserwator zabytków, organy Policji, Straży Granicznej, Krajowa Administracja Skarbową, prokuratura oraz dyrektorzy muzeów i bibliotek, będących instytucjami kultury są obowiązani niezwłocznie przekazywać, w celu ujęcia w wykazie, Generalnemu Konserwatorowi Zabytków informacje o zabytku skradzionym lub wywiezionym za granicę niezgodnie z prawem.

3. Wykaz zawiera dane osobowe obejmujące imię, nazwisko i adres zamieszkania lub nazwę i adres siedziby właściciela lub posiadacza zabytku.

Art. 23a. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, sposób prowadzenia Listy Skarbów Dziedzictwa i zakres danych zamieszczanych na Liście Skarbów Dziedzictwa, uwzględniając konieczność prowadzenia Listy Skarbów Dziedzictwa w formie elektronicznej, zapewnienia publicznej dostępności Listy Skarbów Dziedzictwa, umieszczenia na Liście Skarbów Dziedzictwa danych pozwalających na identyfikację zabytków wpisanych na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz ich fotografii.

Art. 24. 1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, sposób prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.

2. Rejestr zabytków prowadzi się w formie odrębnych ksiąg dla poszczególnych rodzajów zabytków.

3. W rozporządzeniu należy określić wzory krajowych, wojewódzkich i gminnych kart ewidencyjnych oraz dane jakie powinny być ujęte w poszczególnych księgach rejestru, karcie ewidencyjnej i adresowej zabytku oraz w karcie informacyjnej, a także sposób gromadzenia dokumentów dotyczących zabytku.

4. Rozporządzenie powinno wskazywać przesłanki, od których spełnienia jest uzależnione włączenie kart ewidencyjnych i adresowych do ewidencji, a także ich wyłączenie z tych ewidencji.

Rozdział 2a

Krajowy rejestr utraconych dóbr kultury

Art. 24a. 1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego prowadzi krajowy rejestr utraconych dóbr kultury.

2. Do krajowego rejestrutraconych dóbr kultury wpisuje się rzeczy ruchome będące:

- 1) zabytkami wpisanymi do rejestru,

⁶⁾ Uznany za niezgodny z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej z dniem 18 maja 2023 r. w zakresie, w jakim ogranicza prawo własności nieruchomości przez dopuszczenie ujęcia nieruchomości jako zabytku nieruchomości w gminnej ewidencji zabytków, bez zapewnienia właścicielowi gwarancji ochrony prawnej przed dokonaniem takiego ograniczenia, na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2023 r. sygn. akt P 12/18 (Dz. U. poz. 951).

- 1a) zabytkami wpisanyimi na Listę Skarbów Dziedzictwa,
  - 2) muzealiami, o których mowa w art. 21 ust. 1 i 1a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385),
  - 3) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, należącymi do narodowego zasobu bibliotecznego,
  - 4) materiałami archiwalnymi, o których mowa w art. 1 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach
- utraconymi przez właściciela w wyniku popełnienia czynu zabronionego, określonego w art. 278 § 1 i 3, art. 279 § 1, art. 280–283 albo art. 284 § 1–3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2024 r. poz. 17).

3. Wpisu do krajowego rejestru utraconych dóbr kultury dokonuje się na wniosek Policji, prokuratora, wojewódzkiego konserwatora zabytków, Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, właściciela rzeczy, o której mowa w ust. 2, lub osoby kierującej jednostką organizacyjną, w zbiorach albo zasobach której rzecz się znajdowała.

4. Wniosek, o którym mowa w ust. 3, składa się na urzędowym formularzu.

5. Stroną postępowania o wpis do krajowego rejestru utraconych dóbr kultury jest właściciel rzeczy lub jednostka organizacyjna, w zbiorach albo zasobie której rzecz się znajdowała.

6. Do wniosku, o którym mowa w ust. 3, załączca się:

- 1) kopię zawiadomienia o przestępstwie wraz z dowodem złożenia go organowi ścigania albo odpis protokołu z przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie lub postanowienie o wszczęciu śledztwa albo dochodzenia, w przypadku gdy wniosek składa właściciel utraconej rzeczy lub osoba kierująca jednostką organizacyjną, w zbiorach albo zasobie której rzecz się znajdowała;
- 2) zdjęcie utraconej rzeczy, w przypadku gdy jest ona zabytkiem lub muzealium, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 2, w formie pliku cyfrowego.

Art. 24b. 1. Wpisu utraconej rzeczy do krajowego rejestru utraconych dóbr kultury dokonuje się na podstawie decyzji o wpisie do rejestru utraconych dóbr kultury wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Decyzja podlega natychmiastowemu wykonaniu.

2. Wpis do krajowego rejestru utraconych dóbr kultury polega na wprowadzeniu do niego danych umożliwiających identyfikację utraconej rzeczy zawartych w decyzji, o której mowa w ust. 1, niezwłocznie po jej wydaniu.

3. Dokonanie wpisu do krajowego rejestru utraconych dóbr kultury nie jest uzależnione od ustalenia popełnienia czynu zabronionego, o którym mowa w art. 24a ust. 2, prawomocnym wyrokiem skazującym.

4. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze decyzji, odmawia wpisu do krajowego rejestru utraconych dóbr kultury, w przypadku gdy dane dotyczące utraconej rzeczy zawarte we wniosku, o którym mowa w art. 24a ust. 3, nie pozwalają na jej identyfikację.

Art. 24c. 1. Krajowy rejestr utraconych dóbr kultury, prowadzony w systemie teleinformatycznym, jest jawnym.

2. Odpisy z krajowego rejestru utraconych dóbr kultury wydawane są na wniosek każdego, kto tego zażąda.

3. Dane będące podstawą wpisu do krajowego rejestru utraconych dóbr kultury udostępnia się wyłącznie organom władzy publicznej oraz właścicielowi utraconej rzeczy lub jednostce organizacyjnej, w zbiorach albo zasobie której rzecz się znajdowała, a innym osobom tylko za zgodą właściciela utraconej rzeczy lub jednostki organizacyjnej, w zbiorach albo zasobie której rzecz się znajdowała.

Art. 24d. Od dnia dokonania wpisu w krajowym rejestrze utraconych dóbr kultury nikt nie może zasłaniać się nieznannością danych ujawnionych w tym rejestrze.

Art. 24e. 1. Wykreślenie wpisu z krajowego rejestru utraconych dóbr kultury następuje na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

2. Wykreślenie wpisu z krajowego rejestru utraconych dóbr kultury następuje na wniosek podmiotów wskazanych w art. 24a ust. 3 albo z urzędu, w przypadku gdy:

- 1) właściciel odzyskał posiadanie utraconej rzeczy;
- 2) dane będące podstawą wpisu okazały się nieprawdziwe.

3. W przypadku określonym w ust. 2 pkt 2, skutki prawne dokonania wpisu w krajowym rejestrze utraconych dóbr kultury zostają zniesione z mocą wsteczną.

Art. 24f. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób prowadzenia krajowego rejestru utraconych dóbr kultury, w tym zakres danych objętych wpisem, zasady wydawania odpisów oraz wzór formularza wniosku o wpis, uwzględniając prowadzenie krajowego rejestru utraconych dóbr kultury w systemie teleinformatycznym, konieczność zapewnienia przejrzystości i kompletności zapisu informacji znajdujących się w krajowym rejestrze utraconych dóbr kultury, zmian i wykreśleń wpisów oraz sprawność postępowania rejestra cyjnego.

Rozdział 3

Zagospodarowanie zabytków, prowadzenie badań, prac i robót oraz podejmowanie innych działań przy zabytkach

Art. 25. 1. Zagospodarowanie na cele użytkowe zabytku nieruchomości wpisanego do rejestru wymaga posiadania przez jego właściciela lub posiadacza:

- 1) dokumentacji konserwatorskiej określającej stan zachowania zabytku nieruchomości i możliwości jego adaptacji, z uwzględnieniem historycznej funkcji i wartości tego zabytku, jak również możliwości jego dostosowania dla osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240 oraz z 2024 r. poz. 731 i 1081);
- 2) uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu prac konserwatorskich przy zabytku nieruchomości, określającego zakres i sposób ich prowadzenia oraz wskazującego niezbędne do zastosowania materiały i technologie;
- 3) uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu zagospodarowania zabytku nieruchomości wraz z otoczeniem oraz dalszego korzystania z tego zabytku, z uwzględnieniem wyekspонowania jego wartości.

2. W celu spełnienia wymagań, o których mowa w ust. 1, wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany nie-odpłatnie udostępnić do wglądu właścicielowi lub posiadaczowi zabytku nieruchomości posiadaną przez siebie dokumentację tego zabytku oraz umożliwić dokonywanie niezbędnych odpisów z tej dokumentacji.

Art. 26. 1. W umowie sprzedaży, zamiany, darowizny lub dzierżawy zabytku nieruchomości wpisanego do rejestru, stanowiącego własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, przy określaniu sposobu korzystania z tego zabytku należy nałożyć, jeżeli stan zachowania zabytku tego wymaga, na nabywcę lub dzierżawcę obowiązek przeprowadzenia w określonym terminie niezbędnych prac konserwatorskich przy tym zabytku.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do decyzji o oddaniu w trwały zarząd zabytku nieruchomości wpisanego do rejestru.

Art. 27. Na wniosek właściciela lub posiadacza zabytku wojewódzki konserwator zabytków przedstawia, w formie pisemnej, zalecenia konserwatorskie, określające sposób korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także zakres dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

Art. 28. 1. Niezależnie od obowiązków wynikających z opieki nad zabytkami, określonych w art. 5, właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
- 2) zagrożeniu dla zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

2. O zdarzeniach, o których mowa w ust. 1, właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa zawiadamia ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Art. 29. 1. Wojewódzki konserwator zabytków w czasie uzgodnionym z właścicielem lub posiadaczem przedmiotu będącego zabytkiem lub posiadającym cechy zabytku może prowadzić badania tego przedmiotu w miejscu, w którym przedmiot ten się znajduje.

2. Przepis ust. 1 nie stosuje się do przedmiotu będącego zabytkiem wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa.

3. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w czasie uzgodnionym z właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa może prowadzić badania tego zabytku w miejscu, w którym zabytek ten się znajduje.

4. W przypadku odmowy udostępnienia przedmiotu, o którym mowa w ust. 1, albo zabytku, o którym mowa w ust. 3, odpowiednio wojewódzki konserwator zabytków albo minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może wydać decyzję nakazującą jego udostępnienie na czas niezbędny do wykonania badań, jednak nie dłuższy niż 3 miesiące od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna.

5. Za szkody wyrządzone w związku z badaniami, o których mowa w ust. 1 i 3, przysługuje odszkodowanie na zasadach określonych w Kodeksie cywilnym.

Art. 30. 1. Właściciel lub posiadacz zabytku nieruchomości o cechach zabytku jest obowiązany udostępnić ten zabytek bądź nieruchomości wykonawcy badań w celu ich przeprowadzenia.

2. W przypadku odmowy udostępnienia zabytku nieruchomości o których mowa w ust. 1, wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję nakazującą właścielowi lub posiadaczowi udostępnienie tego zabytku bądź nieruchomości, na czas niezbędny do przeprowadzenia badań, jednak nie dłuższy niż 3 miesiące od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna.

3. Za szkody wyrządzone w związku z badaniami, o których mowa w ust. 1 lub 2, przysługuje odszkodowanie na zasadach określonych w Kodeksie cywilnym.

Art. 31. 1. (utracił moc)⁷⁾

1a. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować:

- 1) roboty budowlane przy zabytku nieruchomości wpisanym do rejestru lub objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków albo
- 2) roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego
– jest obowiązana, z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1, pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków.

2. Zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych, o których mowa w ust. 1a, ustala wojewódzki konserwator zabytków w drodze decyzji, wyłącznie w takim zakresie, w jakim roboty budowlane albo roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, zniszczą lub uszkodzą zabytek archeologiczny.

3. Egzemplarz dokumentacji badań, o których mowa w ust. 1a, podlega po ich zakończeniu nieodpłatnemu przekazaniu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

Art. 32. 1. Kto, w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, odkrył przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, jest obowiązany:

- 1) wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot;
- 2) zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia;
- 3) niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1 pkt 3.

3. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany w terminie 5 dni od dnia przyjęcia zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1 pkt 3 i ust. 2, dokonać oględzin odkrytego przedmiotu.

4. Jeżeli w terminie, określonym w ust. 3, wojewódzki konserwator zabytków nie dokona oględzin odkrytego przedmiotu, przerwane roboty mogą być kontynuowane.

⁷⁾ Z dniem 20 kwietnia 2009 r. na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 października 2007 r. sygn. akt K 20/07 (Dz. U. poz. 1394).

5. Po dokonaniu oględzin odkrytego przedmiotu wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję:

- 1) pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot nie jest zabytkiem;
- 2) pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot jest zabykiem, a kontynuacja robót nie doprowadzi do jego zniszczenia lub uszkodzenia;
- 3) nakazującą dalsze wstrzymanie robót i przeprowadzenie, na koszt osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej finansującej te roboty, badań archeologicznych w niezbędnym zakresie.

6. Roboty nie mogą być wstrzymane na okres dłuższy niż miesiąc od dnia doręczenia decyzji, o której mowa w ust. 5 pkt 3.

7. Jeżeli w trakcie badań archeologicznych zostanie odkryty zabytek posiadający wyjątkową wartość, wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o przedłużeniu okresu wstrzymania robót. Okres wstrzymania robót nie może być jednak dłuższy niż 6 miesięcy od dnia doręczenia decyzji, o której mowa w ust. 5 pkt 3.

8. Po zakończeniu badań archeologicznych, o których mowa w ust. 5 pkt 3, wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję pozwalającą na kontynuację przerwanych robót.

9. (uchylony)

10. O odkryciu przedmiotu, o którym mowa w ust. 1, na polskich obszarach morskich należy niezwłocznie zawiadomić właściwego dyrektora urzędu morskiego. Przepisy ust. 1 pkt 1 i 2 i ust. 3–8 stosuje się odpowiednio.

Art. 33. 1. Kto przypadkowo znalazł przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, jest obowiązany, przy użyciu dostępnych środków, zabezpieczyć ten przedmiot i oznakować miejsce jego znalezienia oraz niezwłocznie zawiadomić o znalezieniu tego przedmiotu właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1.

3. W terminie 3 dni od dnia przyjęcia zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1 i 2, wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany dokonać oględzin znalezionego przedmiotu i miejsca jego znalezienia oraz, w razie potrzeby, zorganizować badania archeologiczne.

4. O znalezieniu przedmiotu, o którym mowa w ust. 1, na polskich obszarach morskich należy niezwłocznie zawiadomić właściwego dyrektora urzędu morskiego.

Art. 33a.⁸⁾ 1. Kto w wyniku poszukiwań, o których mowa w art. 36b ust. 1, znalazł lub pozyskał przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym albo innym zabykiem ruchomym, jest obowiązany zabezpieczyć ten przedmiot i oznakować miejsce jego znalezienia oraz niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

2. W przypadku znalezienia lub pozyskania na obszarze nie większym niż 100 m² co najmniej trzech przedmiotów, co do których istnieje przypuszczenie, że są one zabytkami archeologicznymi, prowadzący poszukiwania, o których mowa w art. 36b ust. 1, obowiązany jest niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków i wstrzymać poszukiwania do czasu przeprowadzenia czynności, o których mowa w ust. 3, jednak na okres nie dłuższy niż 30 dni od dnia przyjęcia zawiadomienia przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków. W zawiadomieniu należy wskazać lokalizację znalezionych przedmiotów.

3. W terminie 6 dni od dnia otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1 lub 2, wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany dokonać oględzin znalezionego lub pozyskanego przedmiotu i miejsca jego znalezienia lub pozyskania. Oględziny mogą się odbyć przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających dokonanie tej czynności na odległość. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany w razie potrzeby zorganizować badania archeologiczne.

4. Wojewódzki konserwator zabytków w terminie 30 dni od dnia zakończenia oględzin dokonuje oceny, czy znaleziony lub pozyskany przedmiot jest zabykiem, i informuje zawiadamiającego o ustaleniach i dalszych działańach co do znalezionego przedmiotu.

5. Po ustaleniu, że znaleziony lub pozyskany przedmiot jest zabykiem, wojewódzki konserwator zabytków niezwłocznie zamieszcza informacje o znalezionym zabytku w rejestrze poszukiwań.

⁸⁾ Dodany przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. poz. 1904 oraz z 2024 r. poz. 647), która wejdzie w życie z dniem 1 maja 2025 r.

Art. 34.⁹⁾ 1. Osobom, które odkryły bądź przypadkowo znalazły zabytek archeologiczny, przysługuje nagroda, jeżeli dopełniły one obowiązków określonych odpowiednio w art. 32 ust. 1 lub w art. 33 ust. 1.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do osób zajmujących się zawodowo badaniami archeologicznymi lub zatrudnionych w grupach zorganizowanych w celu prowadzenia takich badań.

3. Warunki i tryb przyznawania nagród określi, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, ustalając rodzaje nagród, źródła ich finansowania i wysokość nagród pieniężnych.

Art. 34.¹⁰⁾ 1. Osobom, które odkryły w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, przypadkowo znalazły albo znalazły lub pozyskały w wyniku poszukiwań, o których mowa w art. 36b ust. 1, zabytek archeologiczny, przysługuje nagroda pieniężna albo dyplom, jeżeli dopełniły obowiązków określonych odpowiednio w art. 32 ust. 1, art. 33 ust. 1 lub w art. 33a ust. 1 i 2.

2. Nagrodę pieniężną przyznaje się, gdy zabytek archeologiczny posiada szczególną wartość historyczną, artystyczną lub naukową, a w pozostałych przypadkach przyznaje się dyplom.

3. Wartość przyznanej nagrody pieniężnej nie może być wyższa niż dwudziestokrotność kwoty przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim roku kalendarzowym, ogłasianej przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

4. W wyjątkowych wypadkach, gdy zabytek archeologiczny posiada oprócz szczególnej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej także znaczną wartość materialną, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków wysokość nagrody pieniężnej może zostać podwyższona do trzydziestokrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, o którym mowa w ust. 3.

5. Nagrody pieniężne wyplaca się ze środków finansowych przewidzianych w części budżetu państwa, której dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

6. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, tryb przyznawania nagród pieniężnych i dyplomów, uwzględniając konieczność zapewnienia przejrzystości i sprawności postępowania.

Art. 35. 1.¹¹⁾ Przedmioty będące zabytkami archeologicznymi odkrytymi, przypadkowo znalezionymi albo pozyskanymi w wyniku badań archeologicznych, stanowią własność Skarbu Państwa.

1.¹²⁾ Przedmioty będące zabytkami archeologicznymi:

- 1) odkrytymi,
- 2) znalezionymi przypadkowo,
- 3) znalezionymi lub pozyskanymi w wyniku poszukiwań, o których mowa w art. 36b ust. 1,
- 4) pozyskanymi w wyniku badań archeologicznych

– stanowią własność Skarbu Państwa.

2.¹³⁾ Własność Skarbu Państwa stanowią również przedmioty będące zabytkami archeologicznymi, pozyskane w wyniku poszukiwań, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 12.

2. (uchylony)¹⁴⁾

3.¹⁵⁾ Miejsce przechowywania zabytków archeologicznych odkrytych, przypadkowo znalezionych albo pozyskanych w wyniku badań archeologicznych bądź poszukiwań, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 12, określa wojewódzki konserwator zabytków, przekazując je, w drodze decyzji, w depozyt muzeum lub innej jednostce organizacyjnej, za jej zgodą.

3.¹⁶⁾ Miejsce przechowywania zabytków archeologicznych odkrytych, znalezionych przypadkowo, znalezionych lub pozyskanych w wyniku poszukiwań, o których mowa w art. 36b ust. 1, albo pozyskanych w wyniku badań archeologicznych określa wojewódzki konserwator zabytków, przekazując je, w drodze decyzji, w depozyt muzeum lub innej jednostce organizacyjnej za jej zgodą.

⁹⁾ W tym brzmieniu obowiązuje do wejścia w życie zmiany, o której mowa w odnośniku 10.

¹⁰⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 8.

¹¹⁾ W tym brzmieniu obowiązuje do wejścia w życie zmiany, o której mowa w odnośniku 12.

¹²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 3 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 8.

¹³⁾ Obowiązuje do wejścia w życie zmiany, o której mowa w odnośniku 14.

¹⁴⁾ Przez art. 1 pkt 3 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 8.

¹⁵⁾ W tym brzmieniu obowiązuje do wejścia w życie zmiany, o której mowa w odnośniku 16.

¹⁶⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 3 lit. c ustawy, o której mowa w odnośniku 8.

4. Przekazanie zabytków archeologicznych muzeum lub innej jednostce organizacyjnej może nastąpić w przypadku, gdy jednostka ta zapewni:

- 1) ich trwałe przechowanie;
- 2) przeprowadzenie inwentaryzacji i odpowiednich prac konserwatorskich;
- 3) udostępnianie tych zabytków w celach naukowych.

5. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o cofnięciu oddania w depozyt zabytków archeologicznych, jeżeli muzeum lub inna jednostka organizacyjna nie zapewnia warunków, o których mowa w ust. 4.

6. Na wniosek dyrektora muzeum zabytki archeologiczne, będące w depozycie tego muzeum, mogą być przekazane na jego własność na podstawie decyzji wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 36. 1. Pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga:

- 1) prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, w tym prac polegających na usunięciu drzewa lub krzewu z nieruchomości lub jej części będącej wpisanym do rejestru parkiem, ogrodem lub inną formą zaprojektowanej zieleni;
- 2) wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- 3) prowadzenie badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru;
- 4) prowadzenie badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru;
- 5) prowadzenie badań archeologicznych;
- 6) przemieszczanie zabytku nieruchomości wpisanego do rejestru;
- 7) trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;
- 8) dokonywanie podziału zabytku nieruchomości wpisanego do rejestru;
- 9) zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;
- 10) umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru: urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130) oraz napisów, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
- 11) podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru, z wyłączeniem działań polegających na usuwaniu drzew lub krzewów z terenu nieruchomości lub jej części niebędącej wpisanym do rejestru parkiem, ogrodem albo inną formą zaprojektowanej zieleni;
- 12)¹⁷⁾ poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania;

12) (uchylony)¹⁸⁾

13)¹⁹⁾ wydobycie wielkogabarytowego zabytku ruchomego, wymagające użycia maszyn budowlanych.

1a. Przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa można prowadzić:

- 1) prace konserwatorskie,
- 2) prace restauratorskie,
- 3) badania konserwatorskie

– na podstawie pozwolenia wydanego przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

1b.²⁰⁾ Poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych na polskich obszarach morskich przy użyciu urządzenia elektronicznego lub technicznego można prowadzić na podstawie pozwolenia dyrektora urzędu morskiego wydanego w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków właściwym dla siedziby urzędu morskiego.

¹⁷⁾ Obowiązuje do wejścia w życie zmiany, o której mowa w odnośniku 18.

¹⁸⁾ Przez art. 1 pkt 4 lit. a tiret pierwsze ustawy, o której mowa w odnośniku 8.

¹⁹⁾ Dodany przez art. 1 pkt 4 lit. a tiret drugie ustawy, o której mowa w odnośniku 8.

²⁰⁾ Dodany przez art. 1 pkt 4 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 8.

2.²¹⁾ Na polskich obszarach morskich pozwolenie na podejmowanie działań, o których mowa w ust. 1 pkt 5 i 12, wydaje dyrektor urzędu morskiego w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków właściwym dla miejsca siedziby urzędu morskiego.

2.²²⁾ **Na polskich obszarach morskich pozwolenie na podejmowanie działań, o których mowa w ust. 1 pkt 5, wydaje dyrektor urzędu morskiego w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków właściwym dla miejsca siedziby urzędu morskiego.**

2a. Wojewódzki konserwator zabytków może uzależnić podjęcie działań objętych pozwoleniem, o którym mowa w ust. 1, od przekazania przez wnioskodawcę w oznaczonym terminie określonych informacji dotyczących działań wymienionych w pozwoleniu, zastrzegając odpowiedni warunek w treści pozwolenia. Do warunku stosuje się art. 162 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego.

2b. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może uzależnić podjęcie działań objętych pozwoleniem, o którym mowa w ust. 1a, od przekazania przez wnioskodawcę w oznaczonym terminie określonych informacji dotyczących działań wymienionych w pozwoleniu, zastrzegając odpowiedni warunek w treści pozwolenia. Do warunku stosuje się art. 162 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego.

3. Pozwolenia, o których mowa w ust. 1 i 1a, mogą określać warunki, które zapobiegają uszkodzeniu lub zniszczeniu zabytku.

4. Wojewódzki konserwator zabytków może uzależnić wydanie pozwolenia na podejmowanie działań, o których mowa w ust. 1 pkt 6, 9 i 11, od przeprowadzenia, na koszt wnioskodawcy, niezbędnych badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych. Egzemplarz dokumentacji badań jest przekazywany nieodpłatnie wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

4a. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może uzależnić wydanie pozwolenia na podejmowanie działań, o których mowa w ust. 1a pkt 1 i 2, od przeprowadzenia, na koszt wnioskodawcy, niezbędnych badań konserwatorskich. Egzemplarz dokumentacji badań jest przekazywany nieodpłatnie ministrowi.

5. Pozwolenia, o których mowa w ust. 1 i 1a, wydaje się na wniosek osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej posiadającej tytuł prawnego do korzystania z zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa albo do rejestru, wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzecznego lub stosunku zobowiązaniowego.

6. Pozwolenie na prowadzenie badań archeologicznych wydaje się na wniosek osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej posiadającej tytuł prawnego do korzystania z nieruchomości, wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzecznego lub stosunku zobowiązaniowego.

7.²³⁾ Pozwolenie na prowadzenie badań konserwatorskich przy zabytku wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa, badań konserwatorskich i architektonicznych przy zabytku wpisany do rejestru albo badań archeologicznych lub poszukiwań ukrytych bądź porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, wydaje się również na wniosek osób fizycznych albo jednostek organizacyjnych zamierzających prowadzić te badania lub poszukiwania. W przypadku nieuzyskania zgody właściciela lub posiadacza nieruchomości na przeprowadzenie tych badań lub poszukiwań przepisy art. 30 ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

7.²⁴⁾ **Pozwolenie na prowadzenie badań konserwatorskich przy zabytku wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa, badań konserwatorskich i architektonicznych przy zabytku wpisany do rejestru albo badań archeologicznych wydaje się również na wniosek osób fizycznych albo jednostek organizacyjnych zamierzających prowadzić te badania. W przypadku nieuzyskania zgody właściciela nieruchomości i posiadacza nieruchomości na przeprowadzenie tych badań przepisy art. 30 ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio.**

8. Uzyskanie pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na podjęcie robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru nie zwalnia z obowiązku uzyskania pozwolenia na budowę albo zgłoszenia, w przypadkach określonych przepisami Prawa budowlanego.

Art. 36a. 1. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna występująca z wnioskiem o pozwolenie na prowadzenie prac konserwatorskich, prac restauratorskich lub badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa albo na prowadzenie prac konserwatorskich, prac restauratorskich, badań konserwatorskich lub badań architektonicznych przy zabytku wpisanym do rejestru albo badań archeologicznych jest obowiązana zapewnić kierowanie tymi pracami oraz badaniami albo samodzielne ich wykonywanie przez osoby spełniające odpowiednio wymagania, o których mowa w art. 37a ust. 1 i 2, art. 37b ust. 1 i 3, art. 37d ust. 1 albo art. 37e ust. 1.

²¹⁾ W tym brzmieniu obowiązuje do wejścia w życie zmiany, o której mowa w odnośniku 22.

²²⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 4 lit. c ustawy, o której mowa w odnośniku 8.

²³⁾ W tym brzmieniu obowiązuje do wejścia w życie zmiany, o której mowa w odnośniku 24.

²⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 4 lit. d ustawy, o której mowa w odnośniku 8.

2. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna występująca z wnioskiem o pozwolenie na prowadzenie robót budowlanych przy zabytku nieruchomości wpisany do rejestru jest obowiązana zapewnić kierowanie tymi robotami oraz wykonywanie nadzoru inwestorskiego przez osoby spełniające wymagania, o których mowa w art. 37c.

Art. 36b.²⁵⁾ 1. Poszukiwania ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych przy użyciu urządzeń elektro-technicznych lub technicznych może prowadzić osoba pełnoletnia pod warunkiem posiadania zgody właściciela nieruchomości i posiadacza nieruchomości oraz po dokonaniu zgłoszenia poszukiwań do rejestru poszukiwań.

2. Zgłoszenia poszukiwań, o których mowa w ust. 1, dokonuje się przed rozpoczęciem poszukiwań za pomocą aplikacji mobilnej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

3. Zgłoszenie poszukiwań, o których mowa w ust. 1, powinno zawierać:

- 1) oznaczenie zgłaszającego: imię i nazwisko, numer PESEL albo numer paszportu lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość w przypadku osoby nieposiadającej numeru PESEL, adres do korespondencji oraz adres poczty elektronicznej;
- 2) termin oraz zakres terenowy prowadzenia poszukiwań, o których mowa w ust. 1;
- 3) oświadczenie zgłaszającego o posiadaniu zgody właściciela nieruchomości i posiadacza nieruchomości na prowadzenie poszukiwań;
- 4) oświadczenie zgłaszającego o byciu osobą pełnoletnią;
- 5) oświadczenie zgłaszającego o zobowiązaniu się do zgłoszenia znalezionego przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest zabytkiem archeologicznym albo innym zabytkiem ruchomym;
- 6) oświadczenie zgłaszającego o prawdziwości danych i informacji zawartych w zgłoszeniu poszukiwań, o których mowa w ust. 1.

4. Oświadczenia, o których mowa w ust. 3 pkt 3–6, składane są pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w nim klauzuli o następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

5. W odniesieniu do tego samego zakresu terenowego prowadzenia poszukiwań, o których mowa w ust. 1, może być dokonane przez dowolną liczbę zgłaszających.

6. Z chwilą otrzymania potwierdzenia zgłoszenia poszukiwań, o których mowa w ust. 1, jest ono skuteczne i można rozpocząć poszukiwania.

Art. 36c.²⁵⁾ 1. Zabrania się poszukiwań, o których mowa w art. 36b ust. 1, na obszarach:

- 1) będących zabytkami wpisanymi do rejestru, wpisanymi do rejestru wraz z otoczeniem lub ujętymi w ewidencji zabytków i w odległości mniejszej niż 10 metrów od nich;
- 2) będących zabytkami uznanymi za pomnik historii;
- 3) parków kulturowych;
- 4) ochrony dziedzictwa kulturowego objętych ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjętej w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r., i ich stref buforowych;
- 5) którym przyznano Znak Dziedzictwa Europejskiego, o którym mowa w decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1194/2011/UE z dnia 16 listopada 2011 r. ustanawiającej działanie Unii Europejskiej na rzecz Znaku Dziedzictwa Europejskiego;
- 6) cmentarzy, dawnych cmentarzy, mogil i grobów wojennych oraz miejsc kaźni;
- 7) Pomników Zagłady i ich stref ochronnych;
- 8) objętych wnioskiem o wydanie pozwolenia, o którym mowa w art. 36 ust. 1 pkt 5, lub tym pozwoleniem.

2. Przepisy art. 10a stosuje się odpowiednio w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 1.

3. Osoba prowadząca poszukiwania, o których mowa w art. 36b ust. 1, jest obowiązana przerwać poszukiwania w miejscu znalezienia zwłok lub szczątków ludzkich, przedmiotów lub substancji groźnych dla zdrowia i życia ludzi, w szczególności materiałów wybuchowych oraz toksycznych substancji chemicznych, i zawiadomić niezwłocznie najbliższą jednostkę Policji.

²⁵⁾ Dodany przez art. 1 pkt 5 ustawy, o której mowa w odnośniku 8.

Art. 36d.²⁵⁾ 1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego prowadzi w systemie teleinformatycznym rejestr zgłoszonych poszukiwań, o których mowa w art. 36b ust. 1, oraz znalezionych zabytków, o których mowa w art. 33a ust. 5, zwany dalej „rejestrem poszukiwań”.

2. W rejestrze poszukiwań gromadzi się następujące dane i informacje:

- 1) imię i nazwisko, numer PESEL albo numer paszportu lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość w przypadku osoby nieposiadającej numeru PESEL, adres do korespondencji oraz adres poczty elektronicznej osoby zgłaszającej poszukiwania, o których mowa w art. 36b ust. 1;
- 2) termin oraz zakres terenowy zgłoszonych poszukiwań, o których mowa w art. 36b ust. 1;
- 3) oświadczenie zgłaszającego poszukiwanie, o których mowa w art. 36b ust. 1, o posiadaniu zgody właściciela nieruchomości i posiadacza nieruchomości na prowadzenie poszukiwań;
- 4) oświadczenie zgłaszającego o byciu osobą pełnoletnią;
- 5) oświadczenie o zobowiązaniu się do zgłoszania znalezionych przedmiotów, które mogą być zabytkami;
- 6) oświadczenie zgłaszającego o prawdziwości danych i informacji zawartych w zgłoszeniu;
- 7) informacje o zgłoszonych zabytkach ruchomych, o których mowa w art. 36b ust. 1, oraz znalezionych zabytkach, o których mowa w art. 33a ust. 5.

3. Administratorem danych, w tym danych osobowych, gromadzonych w systemie teleinformatycznym, o którym mowa w ust. 1, jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

4. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego wykonuje obowiązki, o których mowa w art. 15 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.).

5. Utrzymanie rejestru poszukiwań zapewnia minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w tym:

- 1) zapewnia ochronę przed nieuprawnionym dostępem do rejestru poszukiwań;
- 2) zapewnia integralność danych w rejestrze poszukiwań;
- 3) zapewnia dostępność systemu teleinformatycznego, w którym rejestr poszukiwań jest prowadzony, dla podmiotów przetwarzających dane w tym rejestrze;
- 4) przeciwdziała uszkodzeniom systemu teleinformatycznego, w którym rejestr poszukiwań jest prowadzony;
- 5) określa zasady bezpieczeństwa przetwarzanych danych, w tym danych osobowych;
- 6) określa zasady zgłoszania naruszenia ochrony danych osobowych;
- 7) zapewnia rozliczalność działań dokonywanych na danych zawartych w rejestrze poszukiwań;
- 8) zapewnia poprawność danych przetwarzanych w rejestrze poszukiwań.

6. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz wojewódzcy konserwatorzy zabytków przetwarzają dane, w tym dane osobowe, zawarte w rejestrze poszukiwań w zakresie niezbędnym do weryfikacji realizacji czynności, o których mowa w art. 33a oraz w art. 36b ust. 1–3.

7. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego jest obowiązany do udostępniania i upowszechniania informacji przestrzennej o obszarach, o których mowa w art. 36c ust. 1.

8. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki techniczne działania aplikacji mobilnej, o której mowa w art. 36b ust. 2, oraz szczegółowy tryb dokonywania zgłoszeń poszukiwań, o których mowa w art. 36b ust. 1, uwzględniając konieczność zapewnienia efektywności postępowania oraz sprawności działania aplikacji mobilnej.

Art. 37. 1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia:

1)²⁶⁾ tryb wydawania pozwoleń, o których mowa w art. 36 ust. 1 i 1a;

1)²⁷⁾ tryb wydawania pozwoleń, o których mowa w art. 36 ust. 1–1b;

²⁶⁾ W tym brzmieniu obowiązuje do wejścia w życie zmiany, o której mowa w odnośniku 27.

²⁷⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 6 ustawy, o której mowa w odnośniku 8.

- 2)²⁶⁾ dane i informacje, które zawierają wnioski o wydanie pozwoleń, o których mowa w art. 36 ust. 1 i 1a, oraz dokumentację dołączaną do wniosków niezbędną do ich rozpatrzenia;
- 2)²⁷⁾ **dane i informacje, które zawierają wnioski o wydanie pozwoleń, o których mowa w art. 36 ust. 1–1b, oraz dokumentację dołączaną do wniosków niezbędną do ich rozpatrzenia;**
- 3)²⁶⁾ dane i informacje, które zawierają pozwolenia, o których mowa w art. 36 ust. 1–1b, oraz warunki, które mogą zostać w nich zastrzeżone;
- 4) elementy, które zawiera dokumentacja prac konserwatorskich i prac restauratorskich prowadzonych przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz dokumentacja badań archeologicznych.

2. Tryb wydawania pozwoleń, o których mowa w ust. 1 pkt 1, określa się, uwzględniając właściwość organów do ich wydawania oraz konieczność zapewnienia sprawności prowadzonego postępowania o wydanie pozwolenia, w tym sposób postępowania w przypadku, gdy wykonawca podejmowanych działań jest wyłaniany w drodze postępowania o udzielenie zamówienia publicznego.

3. Dane, informacje i dokumentację, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, określa się, uwzględniając potrzebę dokonania wszechstronnej oceny wpływu planowanych działań na zabytek, jednak bez konieczności ponoszenia przez wnioskodawcę dodatkowych kosztów, konieczność wskazania takich warunków prowadzenia tych działań, które zapewniają zachowanie zabytku w jak najlepszym stanie, oraz wskazania:

- 1) imienia, nazwiska i adresu osoby lub nazwy, siedziby i adresu jednostki organizacyjnej, które wystąpiły z wnioskiem lub
- 2) imienia, nazwiska i adresu osoby kierującej, samodzielnie wykonującej albo sprawującej nadzór inwestorski nad działaniami, o których mowa w art. 36 ust. 1.

4. Elementy, o których mowa w ust. 1 pkt 4, określa się tak, aby poszczególne etapy prac konserwatorskich i prac restauratorskich prowadzonych przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz badań archeologicznych były udokumentowane i uwzględniały wszystkie okoliczności prowadzonych prac, a także obejmowały:

- 1) imię, nazwisko i adres osoby lub nazwę, siedzibę i adres jednostki organizacyjnej, które sporządziły dokumentację,
- 2) imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres właściciela lub posiadacza zabytku, lub
- 3) imię i nazwisko autora zabytku.

Art. 37a. 1. Pracami konserwatorskimi, pracami restauratorskimi lub badaniami konserwatorskimi, prowadzonymi przy zabytkach wpisanych do rejestru kieruje osoba, która ukończyła studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, w zakresie konserwacji i restauracji dzieł sztuki lub konserwacji zabytków oraz która po rozpoczęciu studiów drugiego stopnia lub po zaliczeniu szóstego semestru jednolitych studiów magisterskich przez co najmniej 9 miesięcy brała udział w pracach konserwatorskich, pracach restauratorskich lub badaniach konserwatorskich, prowadzonych przy zabytkach wpisanych do rejestru, inwentarza muzeum będącego instytucją kultury lub zaliczanych do jednej z kategorii, o których mowa w art. 14a ust. 2.

2. W dziedzinach nieobjętych programem studiów wyższych, o których mowa w ust. 1, pracami konserwatorskimi, pracami restauratorskimi lub badaniami konserwatorskimi, prowadzonymi przy zabytkach wpisanych do rejestru albo na Listę Skarbów Dziedzictwa, kieruje osoba, która posiada:

- 1) świadectwo ukończenia szkoły średniej zawodowej oraz tytuł zawodowy albo wykształcenie średnie lub średnie branżowe i dyplom potwierdzający posiadanie kwalifikacji zawodowych w zawodach odpowiadających danej dziedzinie lub
- 2) dyplom mistrza w zawodzie odpowiadającym danej dziedzinie

– oraz która przez co najmniej 4 lata brała udział w pracach konserwatorskich, pracach restauratorskich lub badaniach konserwatorskich, prowadzonych przy zabytkach wpisanych do rejestru, na Listę Skarbów Dziedzictwa, do inwentarza muzeum będącego instytucją kultury lub innych zabytkach zaliczanych do jednej z kategorii, o których mowa w art. 14a ust. 2.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się do osób, które samodzielnie wykonują prace konserwatorskie, prace restauratorskie lub badania konserwatorskie, prowadzone przy zabytkach wpisanych do rejestru.

Art. 37b. 1. Pracami konserwatorskimi oraz pracami restauratorskimi, prowadzonymi przy zabytkach będących parkami wpisanyymi do rejestru albo innego rodzaju zorganizowaną zielenią wpisaną do rejestru kieruje osoba, która ukończyła studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, których program obejmuje zajęcia lub grupy zajęć umożliwiające nabycie wiedzy i umiejętności w tym zakresie, oraz która po rozpoczęciu studiów drugiego stopnia lub po zaliczeniu szóstego semestru jednolitych studiów magisterskich, przez co najmniej 9 miesięcy brała udział w pracach konserwatorskich lub pracach restauratorskich prowadzonych przy tego rodzaju zabytkach wpisanych do rejestru, lub była zatrudniona przy tych pracach w muzeum będącym instytucją kultury.

2. Przepis ust. 1 stosuje się do osób, które samodzielnie wykonują prace konserwatorskie oraz prace restauratorskie, prowadzone przy zabytkach będących parkami wpisanyymi do rejestru albo innego rodzaju zorganizowaną zielenią wpisaną do rejestru.

3. Prace o charakterze technicznym w zakresie, o którym mowa w ust. 1, samodzielnie wykonuje osoba, która posiada świadectwo ukończenia szkoły średniej zawodowej oraz tytuł zawodowy albo wykształcenie średnie lub średnie branżowe i dyplom zawodowy albo dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe, w zawodach związanych z pielęgnacją zieleni, albo przez co najmniej 9 miesięcy brała udział w tego rodzaju pracach prowadzonych przy zabytkach wpisanych do rejestru lub była zatrudniona przy tych pracach w muzeum będącym instytucją kultury.

Art. 37c. Robotami budowlanymi kieruje albo nadzór inwestorski wykonuje, przy zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru osoba, która posiada uprawnienia budowlane określone przepisami Prawa budowlanego oraz która przez co najmniej 18 miesięcy brała udział w robotach budowlanych prowadzonych przy zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru lub inwentarza muzeum będącego instytucją kultury.

Art. 37d. 1. Badaniami architektonicznymi zabytków wpisanych do rejestru kieruje osoba, która:

- 1) ukończyła studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, na kierunku architektura lub architektura i urbanistyka, lub
- 2) ukończyła studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, których program obejmował zajęcia lub grupy zajęć umożliwiające nabycie wiedzy i umiejętności w zakresie prowadzenia badań architektonicznych w wymiarze co najmniej 60 godzin lub którym przypisano co najmniej 6 punktów ECTS, lub
- 3) ukończyła studia podyplomowe w zakresie prowadzenia badań architektonicznych
– oraz która po ukończeniu tych studiów przez co najmniej 6 miesięcy brała udział w badaniach architektonicznych prowadzonych przy zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru lub inwentarza muzeum będącego instytucją kultury.

2. Przepis ust. 1 stosuje się do osób, które samodzielnie wykonują badania architektoniczne zabytków wpisanych do rejestru.

Art. 37e. 1. Badaniami archeologicznymi kieruje osoba, która ukończyła studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, w zakresie archeologii i przez co najmniej 12 miesięcy brała udział w badaniach archeologicznych. Doświadczenie zawodowe może być nabyte poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Przepis ust. 1 stosuje się do osób, które samodzielnie wykonują badania archeologiczne.

Art. 37f. Przy ustalaniu udziału w pracach konserwatorskich, pracach restauratorskich lub badaniach konserwatorskich, robotach budowlanych lub badaniach architektonicznych, prowadzonych przy zabytkach wpisanych do rejestru albo na Listę Skarbów Dziedzictwa, uwzględnia się udział w tych pracach, badaniach lub robotach, prowadzonych przy zabytkach niewpisanych do rejestru, o ile były one prowadzone przed dniem 26 sierpnia 2011 r.

Art. 37g. 1. Udział w pracach konserwatorskich, pracach restauratorskich lub badaniach konserwatorskich, prowadzonych przy zabytkach wpisanych na Listę Skarbów Dziedzictwa, albo w pracach konserwatorskich, pracach restauratorskich, badaniach konserwatorskich, robotach budowlanych lub badaniach architektonicznych, prowadzonych przy zabytkach wpisanych do rejestru, inwentarza muzeum będącego instytucją kultury lub innych zabytkach zaliczanych do jednej z kategorii, o których mowa w art. 14a ust. 2, oraz badaniach archeologicznych lub zatrudnienie przy tych pracach lub badaniach w muzeum będącym instytucją kultury potwierdzają świadectwa, w tym dotyczące odbytych praktyk zawodowych, oraz inne dokumenty zaświadczające udział w tych pracach, badaniach lub robotach lub zatrudnienie przy tych pracach wydane przez kierownika jednostki organizacyjnej, na rzecz której te prace, badania lub roboty były wykonywane, albo przez osobę, pod której nadzorem były wykonywane, w tym zakresy obowiązków na stanowiskach pracy w muzeum będącym instytucją kultury lub zaświadczenie wydane przez wojewódzkich konserwatorów zabytków.

2. Udział w pracach konserwatorskich, pracach restauratorskich, badaniach konserwatorskich, robotach budowlanych lub badaniach architektonicznych prowadzonych przed dniem 26 sierpnia 2011 r. przy zabytku niewpisany do rejestru zabytków potwierdzają świadectwa, inne dokumenty lub zaświadczenia, o których mowa w ust. 1.

Art. 37h. 1. Wykształcenie i tytuły zawodowe, o których mowa w art. 37a, art. 37b, art. 37d i art. 37e, mogą być uzyskane poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli są one uznawane za równorzędne z wykształceniem i tytułami zawodowymi uzyskanymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie odrębnych przepisów.

2. Doświadczenie zawodowe, o którym mowa w art. 37a, art. 37b i art. 37d, może być nabyte poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o ile dotyczy prac konserwatorskich, prac restauratorskich, badań konserwatorskich lub badań architektonicznych, prowadzonych przy zabytkach wpisanych do inwentarza muzeum lub zaliczanych do jednej z kategorii, o których mowa w art. 14a ust. 2.

Art. 37i. 1. Zabytek wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa przechowuje się w pomieszczeniu wyposażonym w zabezpieczenia techniczne na wypadek kradzieży, pożaru i innych zagrożeń lub mającym zapewnioną bezpośrednią stałą ochronę fizyczną w rozumieniu ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. z 2021 r. poz. 1995), zwaną dalej „stałą ochroną fizyczną”.

2. Projekt zabezpieczeń, o których mowa w ust. 1, uzgadnia się z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

3. Właściciel lub posiadacz zabytku jest obowiązany zapewnić zabezpieczenia, o których mowa w ust. 1, w terminie 6 miesięcy od dnia otrzymania dotacji, o której mowa w art. 83a, nie później jednak niż po upływie 12 miesięcy od dnia wpisu zabytku na Listę Skarbów Dziedzictwa.

4. Na wniosek właściciela zabytku, o którym mowa w ust. 1, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego zapewnia przechowywanie zabytku w pomieszczeniu należącym do państwowej instytucji kultury.

5. W trakcie transportu zabytku, o którym mowa w ust. 1, zapewnia się stałą ochronę fizyczną oraz warunki zbliżone do występujących w miejscu stałego przechowywania tego zabytku.

6. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, wymagania, jakim powinna odpowiadać ochrona przechowywanego i przewożonego zabytku, o którym mowa w ust. 1, w tym:

- 1) standard pomieszczenia przeznaczonego do przechowywania zabytku, mając na względzie wysoką odporność tego pomieszczenia na włamanie i wyposażenie w środki ochrony przeciwpożarowej;
- 2) właściwości środków transportu służących do jego przewożenia, mając na względzie zwiększoną odporność tych środków i wyposażenie ich w systemy powiadamiania o zagrożeniach;
- 3) sposób konwojowania, mając na względzie zapewnienie stałej ochrony fizycznej;
- 4) podmioty, którym przekazuje się informacje o konwojowaniu zabytku, mając na względzie bezpieczeństwo tego zabytku.

Rozdział 4

Nadzór konserwatorski

Art. 38. 1. Wojewódzki konserwator zabytków lub działający z jego upoważnienia pracownicy wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków prowadzą kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

1a. Kontrolę, o której mowa w ust. 1, w odniesieniu do zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi się przynajmniej raz na 2 lata.

1b. Kontrolę, o której mowa w ust. 1, w odniesieniu do zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może zlecić w każdym czasie.

2. W upoważnieniu, o którym mowa w ust. 1, określa się osobę lub osoby upoważnione do przeprowadzenia kontroli, kontrolowaną osobę fizyczną lub jednostkę organizacyjną, miejsce i zakres kontroli oraz podstawę prawną do jej przeprowadzenia.

3. Przy wykonywaniu kontroli wojewódzki konserwator zabytków lub osoby, o których mowa w ust. 1, są uprawnione do:

- 1) wstępu na teren nieruchomości, jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie zniszczenia lub uszkodzenia zabytku;
- 2) oceny stanu zachowania, warunków przechowywania i zabezpieczenia zabytków wpisanych do rejestru, a także zabytków znajdujących się w muzeach, bibliotekach oraz w zbiorach lub zasobach innych państwowych jednostek organizacyjnych i jednostek samorządu terytorialnego, w terminie uzgodnionym z ich właścicielem lub posiadaczem;
- 3) sprawdzania zgodności wszelkich działań podejmowanych przy zabytkach wpisanych do rejestru oraz prowadzonych badań archeologicznych z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu i zatwierdzoną dokumentacją;

- 4) żądania ustnych lub pisemnych informacji w zakresie niezbędnym dla ustalenia stanu faktycznego dotyczącego zakresu kontroli;
- 5) żądania okazania dokumentów i udostępnienia wszelkich danych mających związek z zakresem kontroli;
- 6) dokonania wpisu w dzienniku budowy w zakresie określonym przepisami Prawa budowlanego.

4. Czynności kontrolne przeprowadza się w obecności kontrolowanej osoby fizycznej albo kierownika kontrolowanej jednostki organizacyjnej lub upoważnionej przez niego osoby, z zachowaniem przepisów o ochronie informacji niejawnych.

4a. Wojewódzki konserwator zabytków może wystąpić z wnioskiem do właściwego miejscowo komendanta Policji o jej pomoc, jeżeli jest to niezbędne do przeprowadzenia czynności kontrolnych.

4b. Na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków właściwy miejscowo komendant Policji jest obowiązany do zapewnienia osobom, o których mowa w ust. 1, pomocy Policji w toku wykonywania czynności kontrolnych.

5. Czynności kontrolne dotyczące zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru, które są w zarządzie państw obcych albo są użytkowane przez przedstawicieli dyplomatycznych i konsularnych tych państw lub przez inne osoby zrównane z nimi na podstawie ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych, mogą być wykonywane za zgodą tych przedstawicieli lub osób.

Art. 39. 1. Z czynności kontrolnych kontrolujący sporządza protokół, którego jeden egzemplarz doręcza kontrolowanej osobie fizycznej lub kierownikowi kontrolowanej jednostki organizacyjnej.

2. Protokół kontroli zawiera opis stanu faktycznego stwierdzonego w toku kontroli, w tym ustalonych nieprawidłowości, z uwzględnieniem przyczyn powstania, zakresu i skutków tych nieprawidłowości oraz osób za nie odpowiedzialnych.

3. Protokół podpisują kontrolujący i kontrolowana osoba fizyczna albo kierownik kontrolowanej jednostki organizacyjnej lub upoważniona przez niego osoba, którzy mogą wnieść do protokołu umotywowane zastrzeżenia i uwagi.

4. W razie odmowy podpisania protokołu przez kontrolowaną osobę fizyczną albo kierownika kontrolowanej jednostki organizacyjnej lub upoważnioną przez niego osobę, kontrolujący czyni o tym wzmiankę w protokole, a odmawiający podpisu może w terminie 7 dni przedstawić swoje pisemne uwagi wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

Art. 40. 1. Na podstawie ustaleń wynikających z kontroli, w przypadku ustalenia, że zabytek jest w nieodpowiednim stanie zachowania, wojewódzki konserwator zabytków może wydać kontrolowanej osobie fizycznej lub kierownikowi kontrolowanej jednostki organizacyjnej zalecenia pokontrolne usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości, w określonym terminie, o ile ich charakter nie uzasadnia wydania decyzji, o której mowa w art. 49 ust. 1.

2. Wojewódzki konserwator zabytków może odstąpić od wydania zaleceń pokontrolnych i wydać decyzję, o której mowa w art. 43, art. 44 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 46 ust. 1, art. 49 ust. 1 lub art. 50 ust. 1.

2a. Kontrolowana osoba fizyczna lub kierownik kontrolowanej jednostki organizacyjnej, w terminie 14 dni od dnia otrzymania zaleceń, może zgłosić pisemnie umotywowane zastrzeżenia do zaleceń pokontrolnych oraz dodatkowe wyjaśnienia lub przedstawić dodatkową dokumentację.

2b. Wojewódzki konserwator zabytków, w terminie 14 dni od dnia otrzymania zastrzeżeń do zaleceń pokontrolnych:

- 1) zmienia zalecenia pokontrolne i przekazuje je wraz z uzasadnieniem kontrolowanej osobie fizycznej lub kierownikowi kontrolowanej jednostki organizacyjnej – w przypadku stwierdzenia zasadności całości lub części zastrzeżeń albo
- 2) odmawia zmiany zaleceń pokontrolnych i swoje stanowisko wraz z uzasadnieniem przekazuje kontrolowanej osobie fizycznej lub kierownikowi kontrolowanej jednostki organizacyjnej – w przypadku nieuwzględnienia zastrzeżeń w całości.

3. W przypadku kontroli jednostki organizacyjnej wojewódzki konserwator zabytków może zażądać przeprowadzenia postępowania służbowego lub innego przewidzianego prawem przeciwko osobom winnym dopuszczenia do powstania uchybień i poinformowania go w określonym terminie o podjętych działańach zmierzających do usunięcia tych uchybień.

Art. 41. W razie stwierdzenia, że działanie lub zaniechanie kontrolowanej osoby fizycznej albo kierownika kontrolowanej jednostki organizacyjnej lub jej pracownika narusza przepisy art. 108–118 ustawy, wojewódzki konserwator zabytków kieruje odpowiednio do Policji, prokuratury albo sądu zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa lub wykroczenia.

Art. 42. Generalny Konserwator Zabytków może podejmować czynności, o których mowa w art. 38 ust. 3, art. 39, art. 40 ust. 1 i 3 oraz art. 41, jeżeli jest to konieczne ze względu na szczególną wagę sprawy. Przepisy art. 38 ust. 4 i 5 stosuje się odpowiednio.

Art. 43. 1. Wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję o wstrzymaniu wykonywanych bez jego pozwolenia lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków określonych w pozwoleniu:

- 1) prac konserwatorskich, restauratorskich, badań konserwatorskich lub architektonicznych przy zabytku wpisanym do rejestru;
- 2) robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub w jego otoczeniu;
- 3)²⁸⁾ badań archeologicznych lub poszukiwań, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 12;
- 3)²⁹⁾ **badań archeologicznych;**
- 4) innych działań, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 6–8, 10 i 11, przy zabytku wpisanym do rejestru.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego wydaje decyzję o wstrzymaniu wykonywanych bez jego pozwolenia lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków określonych w pozwoleniu prac konserwatorskich, restauratorskich lub badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa.

3. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego wydaje decyzję o wstrzymaniu wykonywanych przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa działań polegających na:

- 1) trwałym przeniesieniu tego zabytku z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;
- 2) zmianie przeznaczenia tego zabytku lub sposobu korzystania z niego;
- 3) podejmowaniu innych, niż określone w ust. 2, działań, które mogłyby prowadzić do zmiany wyglądu tego zabytku.

Art. 44. 1. Decyzja, o której mowa w art. 43 ust. 1, wygasza po upływie 2 miesięcy od dnia jej doręczenia, jeżeli w tym terminie wojewódzki konserwator zabytków nie wyda decyzji:

- 1) nakazującej przywrócenie zabytku do poprzedniego stanu lub uporządkowanie terenu, z określeniem terminu wykonania tych czynności albo
- 2) nakładającej obowiązek uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie wstrzymanych badań, prac, robót lub innych działań przy zabytku, przy czym wniosek o wydanie tego pozwolenia składa się w terminie nie dłuższym niż 7 dni od dnia doręczenia decyzji, albo
- 3) nakładającej obowiązek podjęcia określonych czynności w celu doprowadzenia wykonywanych badań, prac, robót lub innych działań przy zabytku do zgodności z zakresem i warunkami określonymi w pozwoleniu, wskazując termin wykonania tych czynności, albo
- 4) zakazującej prowadzenia wstrzymanych działań.

1a. Wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję w sprawie pozwolenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, w terminie nie dłuższym niż 30 dni od dnia złożenia wniosku o wydanie tego pozwolenia.

2. W przypadku nieuzyskania pozwolenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, albo niewykonania obowiązku określonego w ust. 1 pkt 3, wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję nakazującą przywrócenie zabytku do poprzedniego stanu lub uporządkowanie terenu, z określeniem terminu wykonania tych czynności.

3. Po wykonaniu obowiązku, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, wojewódzki konserwator zabytków wydaje pozwolenie na wznowienie wstrzymanych badań, prac, robót lub innych działań przy zabytku.

3a. Decyzje, o których mowa w art. 43 ust. 2 i 3, wygasają po upływie 2 miesięcy od dnia ich doręczenia, jeżeli w tym terminie minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego nie wyda decyzji:

- 1) nakazującej przywrócenie zabytku do poprzedniego stanu, z określeniem terminu wykonania tej czynności albo
- 2) nakładającej obowiązek podjęcia określonych czynności w celu doprowadzenia zabytku do jak najlepszego stanu, wskazując termin wykonania tych czynności, albo
- 3) zakazującej dalszego prowadzenia wstrzymanych działań.

4. Osoba, która dopuściła się naruszenia przepisów o zabytkach lub naruszyła zakres i warunki określone w pozwoleniu, jest obowiązana na swój koszt wykonać czynności nakazane w decyzji, o której mowa w ust. 1 pkt 1 i 3, ust. 2 albo ust. 3a pkt 1 i 2.

²⁸⁾ W tym brzmieniu obowiązuje do wejścia w życie zmiany, o której mowa w odnośniku 29.

²⁹⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 7 ustawy, o której mowa w odnośniku 8.

Art. 45. 1. W przypadku gdy bez wymaganego pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków określonych w pozwoleniu wykonano przy zabytku wpisany do rejestru:

- 1) prace konserwatorskie lub restauratorskie,
- 2) roboty budowlane,
- 3) badania konserwatorskie,
- 4) badania architektoniczne,
- 5) inne działania, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 6–8 i 10–12

– wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję nakazującą przywrócenie zabytku do poprzedniego stanu lub uporządkowanie terenu, określając termin wykonania tych czynności, albo zobowiązującą do doprowadzenia zabytku do jak najlepszego stanu we wskazany sposób i w określonym terminie.

2. W przypadku gdy bez wymaganego pozwolenia ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków określonych w pozwoleniu wykonano przy zabytku wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa prace konserwatorskie, restauratorskie, badania konserwatorskie, lub wykonano inne działania polegające na:

- 1) trwałym przeniesieniu tego zabytku z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje,
- 2) zmianie przeznaczenia tego zabytku lub sposobu korzystania z niego,
- 3) podejmowaniu innych, niż określone w art. 43 ust. 1 pkt 1 czynności, które mogłyby prowadzić do zmiany wyglądu tego zabytku

– minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego wydaje decyzję nakazującą przywrócenie zabytku do poprzedniego stanu, określając termin wykonania tej czynności, albo zobowiązującą do doprowadzenia zabytku do jak najlepszego stanu we wskazany sposób i w określonym terminie.

3. W przypadkach, o których mowa w ust. 1 i 2, przepis art. 44 ust. 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 46. 1. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o wstrzymaniu prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku niewpisany do rejestru albo na Listę Skarbów Dziedzictwa, jeżeli zabytek ten spełnia warunki uzasadniające dokonanie wpisu do rejestru.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może wydać decyzję o wstrzymaniu prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku niewpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa, jeżeli zabytek ten spełnia warunki uzasadniające dokonanie wpisu na Listę Skarbów Dziedzictwa.

3. Decyzja, o której mowa w ust. 1 i 2, wygasza, jeżeli w terminie 14 dni od dnia jej doręczenia nie nastąpi wszczęcie postępowania w sprawie wpisu zabytku do rejestru albo na Listę Skarbów Dziedzictwa.

4. (uchylony)

Art. 47. 1. Wojewódzki konserwator zabytków może wznowić postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia, o którym mowa w art. 36 ust. 1, a następnie zmienić je lub cofnąć, w drodze decyzji, jeżeli w trakcie wykonywania badań, prac, robót lub innych działań określonych w pozwoleniu wystąpiły nowe fakty i okoliczności, mogące doprowadzić do uszkodzenia lub zniszczenia zabytku.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może wznowić postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia, o którym mowa w art. 36 ust. 1a, a następnie zmienić je lub cofnąć, w drodze decyzji, jeżeli w trakcie wykonywania prac lub badań określonych w pozwoleniu wystąpiły nowe fakty i okoliczności, mogące doprowadzić do uszkodzenia lub zniszczenia zabytku.

Art. 47a. 1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego po zasięgnięciu opinii Głównej Komisji Konserwatorskiej może z urzędu uchylić lub zmienić pozwolenie, o którym mowa w art. 36 ust. 1, jeżeli realizacja działań określonych w tym pozwoleniu spowodowałaby:

- 1) uszczerbek dla wartości zabytku lub
- 2) uszkodzenie lub zniszczenie zabytku, lub
- 3) niewłaściwe korzystanie z zabytku.

2. Postępowanie w sprawie uchylenia lub zmiany pozwolenia, o którym mowa w art. 36 ust. 1, nie może być wszczęte po upływie 2 lat od dnia, w którym to pozwolenie stało się ostateczne.

3. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może wstrzymać wykonanie pozwolenia, o którym mowa w art. 36 ust. 1, jeżeli zachodzi prawdopodobieństwo uchylenia lub zmiany tego pozwolenia.

4. Postanowienie o wstrzymaniu wykonania pozwolenia, o którym mowa w art. 36 ust. 1, wygasza po upływie 3 miesięcy od dnia jego doręczenia, jeżeli w tym terminie minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego nie wyda decyzji o uchyleniu lub zmianie tego pozwolenia.

Art. 48. Dyrektor urzędu morskiego, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków właściwym dla miejsca siedziby urzędu morskiego, może, w drodze decyzji:

1)³⁰⁾ wstrzymać prowadzone bez pozwolenia, o którym mowa w art. 36 ust. 2, badania lub poszukiwania albo

1)³¹⁾ wstrzymać prowadzone bez pozwolenia, o którym mowa w art. 36 ust. 1b lub 2, odpowiednio poszukiwania lub badania albo

2)³²⁾ zmienić lub cofnąć, w wyniku wznowienia postępowania, wydane pozwolenie, o którym mowa w art. 36 ust. 2, jeżeli wystąpiły nowe fakty i okoliczności, mogące doprowadzić do uszkodzenia lub zniszczenia zabytku, albo

2)³³⁾ zmienić lub cofnąć, w wyniku wznowienia postępowania, wydane pozwolenie, o którym mowa w art. 36 ust. 1b lub 2, jeżeli wystąpiły nowe fakty i okoliczności, mogące doprowadzić do uszkodzenia lub zniszczenia zabytku, albo

3)³²⁾ cofnąć wydane pozwolenie, o którym mowa w art. 36 ust. 2, jeżeli badania lub poszukiwania są prowadzone niezgodnie z zakresem i warunkami określonymi w tym pozwoleniu.

3)³³⁾ cofnąć wydane pozwolenie, o którym mowa w art. 36 ust. 1b lub 2, jeżeli badania lub poszukiwania są prowadzone niezgodnie z zakresem i warunkami określonymi w tym pozwoleniu.

Art. 49. 1. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję nakazującą osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawnego do korzystania z zabytku wpisanego do rejestru, wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego, przeprowadzenie, w terminie określonym w tej decyzji, prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku, jeżeli ich wykonanie jest niezbędne ze względu na zagrożenie zniszczeniem lub istotnym uszkodzeniem tego zabytku.

1a. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może wydać decyzję nakazującą osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawnego do korzystania z zabytku wpisanego na Listę Skarbow Dziedzictwa, wynikający z prawa własności, albo ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego, przeprowadzenie, w terminie określonym w tej decyzji, prac konserwatorskich przy tym zabytku, jeżeli ich wykonanie jest niezbędne ze względu na zagrożenie zniszczeniem lub istotnym uszkodzeniem tego zabytku.

2. Wykonanie decyzji nakazującej przeprowadzenie prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy zabytku nieruchomości nie zwalnia z obowiązku uzyskania pozwolenia na budowę albo zgłoszenia, w przypadkach określonych przepisami Prawa budowlanego.

3. W przypadku wykonania zastępczego prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy zabytku nieruchomości wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję określającą wysokość wierzytelności Skarbu Państwa z tytułu wykonania zastępczego tych prac lub robót, ich zakres oraz termin wymagalności tej wierzytelności.

4. Wierzytelność Skarbu Państwa z tytułu wykonania zastępczego prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy zabytku nieruchomości podlega zabezpieczeniu hipoteką przymusową na tej nieruchomości, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie decyzji, o której mowa w ust. 3. Jeżeli nieruchomość nie posiada księgi wieczystej, zabezpieczenie może być dokonane przez złożenie wniosku i decyzji do zbioru dokumentów.

5. Przepis ust. 4 nie stosuje się do zabytków nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa.

6. Wierzytelność Skarbu Państwa z tytułu wykonania zastępczego prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy zabytku nieruchomości wojewoda, w porozumieniu z Generalnym Konserwatorem Zabytków, może, w drodze decyzji, umorzyć w całości albo w części lub rozłożyć na raty – jeżeli stwierdzono nieściągalność wierzytelności lub jej ściągnięcie spowoduje znaczny uszczerbek dla sytuacji materialnej osoby lub jednostki, o których mowa w ust. 1.

7. Wykreślenie hipoteki przymusowej z księgi wieczystej następuje na wniosek wojewody na podstawie decyzji, o której mowa w ust. 6. Jeżeli nieruchomość nie posiada księgi wieczystej, wniosek i decyzję składa się do zbioru dokumentów.

³⁰⁾ W tym brzmieniu obowiązuje do wejścia w życie zmiany, o której mowa w odnośniku 31.

³¹⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 8 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 8.

³²⁾ W tym brzmieniu obowiązuje do wejścia w życie zmiany, o której mowa w odnośniku 33.

³³⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 8 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 8.

Art. 50. 1. W przypadku wystąpienia zagrożenia polegającego na możliwości zniszczenia, uszkodzenia, kradzieży, zagięcia lub nielegalnego wywiezienia za granicę zabytku ruchomego wpisanego do rejestru albo na Listę Skarbów Dziedzictwa, odpowiednio wojewódzki konserwator zabytków może wydać, a minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego wydaje, decyzję o zabezpieczeniu tego zabytku w formie ustanowienia czasowego zajęcia do czasu usunięcia zagrożenia.

2. Czasowe zajęcie zabytku ruchomego polega na przekazaniu go, w zależności od rodzaju zabytku, do muzeum, archiwum lub biblioteki.

3. W przypadku wystąpienia zagrożenia dla zabytku nieruchomości wpisanego do rejestru, polegającego na możliwości jego zniszczenia lub uszkodzenia, starosta, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może wydać decyzję o zabezpieczeniu tego zabytku w formie ustanowienia czasowego zajęcia do czasu usunięcia zagrożenia. Przepisy o gospodarce nieruchomościami stosuje się odpowiednio.

4. Jeżeli nie jest możliwe usunięcie zagrożenia, o którym mowa w ust. 1 lub 3:

- 1) zabytek ruchomy może być przejęty przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, w drodze decyzji, na własność Skarbu Państwa, z przeznaczeniem na cele kultury, oświaty lub turystyki, za odszkodowaniem odpowiadającym wartości rynkowej tego zabytku;
- 1a) zabytek ruchomy wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa zostaje przejęty przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w drodze decyzji, na własność Skarbu Państwa, z przeznaczeniem na cele kultury, za odszkodowaniem odpowiadającym wartości rynkowej tego zabytku;
- 2) zabytek nieruchomości może być na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków wywłaszczyony przez starostę na rzecz Skarbu Państwa lub gminy właściwej ze względu na miejsce położenia tego zabytku, w trybie i na zasadach przewidzianych w przepisach o gospodarce nieruchomościami.

Rozdział 5

Wywóz zabytków za granicę

Art. 51. 1. Jednorazowego pozwolenia na stały wywóz zabytku za granicę wymagają zabytki zaliczane do jednej z następujących kategorii:

- 1) zabytków archeologicznych, które mają więcej niż 100 lat i wchodzą w skład zbiorów archeologicznych lub zostały pozyskane w wyniku badań archeologicznych bądź przypadkowych odkryć;
- 2) elementów stanowiących integralną część zabytków architektury, wystroju wnętrz, pomników, posągów i dzieł rzemiosła artystycznego, które mają więcej niż 100 lat;
- 3) wykonanych dowolną techniką i na dowolnym materiale dzieł malarstwa, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 4 i 5, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 40 000 zł;
- 4) wykonanych na dowolnym materiale akwareli, gwaszy i pasteli, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 16 000 zł;
- 5) mozaik, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 1 i 2, oraz wykonanych dowolną techniką i na dowolnym materiale rysunków, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 12 000 zł;
- 6) oryginalnych dzieł grafiki i matryc do ich wykonania oraz oryginalnych plakatów, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 16 000 zł;
- 7) oryginalnych rzeźb, posągów lub ich kopii wykonanych tą samą techniką co oryginał, nieobjętych kategorią wskazaną w pkt 1, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 20 000 zł;
- 8) pojedynczych fotografii, filmów oraz ich negatywów, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 6000 zł;
- 9) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach rękopisów, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 4000 zł;
- 10) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach książek, które mają więcej niż 100 lat i ich wartość jest wyższa niż 6000 zł;
- 11) pojedynczych map drukowanych i partytur, które mają więcej niż 150 lat i ich wartość jest wyższa niż 6000 zł;
- 12) kolekcji i przedmiotów z kolekcji zoologicznych, botanicznych, mineralnych lub anatomicznych, których wartość jest wyższa niż 16 000 zł;

- 13) kolekcji o znaczeniu historycznym, paleontologicznym, etnograficznym lub numizmatycznym, których wartość jest wyższa niż 16 000 zł;
- 14) środków transportu, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 32 000 zł;
- 15) innych kategorii, niewymienionych w pkt 1–14, obejmujących zabytki, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 16 000 zł.

2. Zabytki, o których mowa w ust. 1 i 4, mogą być czasowo wywożone za granicę, jeżeli pozwala na to ich stan zachowania, a osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, w której posiadaniu znajduje się zabytek, daje rękojmię, że nie ulegnie on zniszczeniu lub uszkodzeniu i zostanie przywieziony do kraju przed upływem terminu ważności pozwolenia.

3. Zabytki, o których mowa w ust. 1 i 4, mogą być czasowo wywożone za granicę po uzyskaniu:

- 1) jednorazowego pozwolenia na czasowy wywóz zabytku za granicę albo
- 2) wielokrotnego pozwolenia indywidualnego na czasowy wywóz zabytku za granicę, albo
- 3) wielokrotnego pozwolenia ogólnego na czasowy wywóz zabytku za granicę.

4. Zabytki:

- 1) wpisane do rejestru,
- 2) wpisane na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- 3) wchodzące w skład zbiorów publicznych, które stanowią własność Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego lub innych jednostek organizacyjnych zaliczanych do sektora finansów publicznych,
- 4) wpisane do inwentarza muzeum albo wchodzące w skład narodowego zasobu bibliotecznego

– nie mogą być wywożone za granicę na stałe, z wyjątkiem przypadków określonych w art. 26 i art. 42 ustawy z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury, gdy wywóz odbywa się w wykonaniu prawomocnego wyroku nakazującego zwrot zagranicznego narodowego dobra kultury, o którym mowa w art. 18 ust. 1 tej ustawy, na terytorium państwa Unii Europejskiej albo na podstawie pozwoleń, o których mowa w art. 39 ust. 1 lub art. 43 ust. 1 tej ustawy.

Art. 52. 1. Jednorazowe pozwolenie na stały wywóz zabytku za granicę wydaje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

1a. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może odmówić wydania jednorazowego pozwolenia na stały wywóz zabytku za granicę, w przypadku gdy zabytek posiada szczególną wartość dla dziedzictwa kulturowego.

2. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, w której posiadaniu znajduje się zabytek, składa wniosek o wydanie jednorazowego pozwolenia na stały wywóz zabytku za granicę, za pośrednictwem wojewódzkiego konserwatora zabytków.

3. (uchylony)

4. Wywóz zabytku za granicę na podstawie pozwolenia, o którym mowa w ust. 1, może nastąpić nie później niż w terminie 12 miesięcy od dnia wydania tego pozwolenia.

Art. 53. 1. Jednorazowe pozwolenie na czasowy wywóz zabytku za granicę wydaje wojewódzki konserwator zabytków na wniosek osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej, w której posiadaniu znajduje się zabytek, mającej zamiar jednorazowo wywieźć za granicę ten zabytek w celach użytkowych lub wystawienniczych albo dla prowadzenia prac konserwatorskich.

1a. Jednorazowe pozwolenie na czasowy wywóz zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa wydaje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego na wniosek podmiotów, o których mowa w ust. 1.

2. Termin ważności pozwolenia, o którym mowa w ust. 1 i 1a, nie może być dłuższy niż 3 lata od dnia wydania tego pozwolenia.

Art. 54. 1. Wielokrotne pozwolenie indywidualne na czasowy wywóz zabytku za granicę wydaje wojewódzki konserwator zabytków na wniosek osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej, w której posiadaniu znajduje się zabytek, mającej zamiar wielokrotnie wywozić za granicę ten zabytek w celach użytkowych lub wystawienniczych.

1a. Na podstawie pozwolenia, o którym mowa w ust. 1, nie może być wywieziony za granicę zabytek wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa.

2. Termin ważności pozwolenia, o którym mowa w ust. 1, nie może być dłuższy niż 3 lata od dnia wydania tego pozwolenia.

Art. 55. 1. Wielokrotne pozwolenie ogólne na czasowy wywóz zabytków za granicę wydaje wojewódzki konserwator zabytków na wniosek muzeum lub innej instytucji kultury, która w związku z prowadzoną działalnością zamierza wielokrotnie wywozić za granicę swoje zbiory, w całości lub w części, w celach wystawienniczych.

1a. Na podstawie pozwolenia, o którym mowa w ust. 1, nie może być wywieziony za granicę zabytek wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa.

2. Termin ważności pozwolenia, o którym mowa w ust. 1, nie może być dłuższy niż 5 lat od dnia wydania tego pozwolenia.

Art. 56. 1. Wojewódzki konserwator zabytków może cofnąć pozwolenie, o którym mowa w art. 53 ust. 1, art. 54 ust. 1 albo art. 55 ust. 1, w drodze decyzji.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może cofnąć pozwolenie, o którym mowa w art. 53 ust. 1a, w drodze decyzji.

3. Cofnięcie pozwolenia, o którym mowa w ust. 1 i 2, może nastąpić, jeżeli stan zachowania zabytku uległ pogorszeniu lub wyszły na jaw nowe fakty i okoliczności świadczące, że wnioskodawca nie daje rękojmi, o której mowa w art. 51 ust. 2.

4. O cofnięciu pozwolenia odpowiednio wojewódzki konserwator zabytków albo minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego zawiadamia niezwłocznie organ Krajowej Administracji Skarbowej.

Art. 56a. 1. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która otrzymała pozwolenie, o którym mowa w art. 51 ust. 3, jest obowiązana przywieźć wywieziony zabytek do kraju w okresie ważności tego pozwolenia.

2. Zabytki wchodzące w skład zbiorów publicznych, które stanowią własność Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego oraz innych jednostek organizacyjnych zaliczanych do sektora finansów publicznych lub zabytki znajdujące się w ich posiadaniu albo wchodzące w skład narodowego zasobu bibliotecznego, czasowo wywiezione za granicę w celach wystawienniczych albo w celu urządzenia wewnętrz polskich przedstawicielstw dyplomatycznych lub urzędów konsularnych, mogą nie być przywiezione na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w okresie ważności pozwolenia, w przypadku wystąpienia z wnioskiem o kolejne pozwolenie na czasowy wywóz zabytku za granicę.

3. Z wnioskiem występuje się w terminie nie krótszym niż 90 dni przed dniem upływu ważności pozwolenia.

4. Do wniosku dołącza się aktualny opis stanu zachowania zabytku.

5. Wniosek złożony z przekroczeniem terminu, o którym mowa w ust. 3, pozostawia się bez rozpatrzenia, o czym informuje się wnioskodawcę.

6. W przypadku zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego przed wydaniem kolejnego pozwolenia na czasowy wywóz zabytku za granicę zasięga opinii Rady Ochrony Zabytków.

7. W kolejnym pozwoleniu określa się warunki i sposób eksponowania i przechowywania zabytku oraz wykonywania kontroli stanu zachowania i przeznaczenia zabytku, w okresie ważności tego pozwolenia.

8. W przypadku wydania decyzji o odmowie udzielenia kolejnego pozwolenia lub pozostawieniu wniosku bez rozpatrzenia, wnioskodawca jest obowiązany przywieźć wywieziony zabytek na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w terminie 60 dni od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna albo od dnia otrzymania przez wnioskodawcę informacji o pozostawieniu wniosku bez rozpatrzenia.

Art. 57. 1. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która otrzymała pozwolenie, o którym mowa w art. 51 ust. 1, art. 54 ust. 1 albo art. 55 ust. 1, jest obowiązana po wykorzystaniu tego pozwolenia powiadomić wojewódzkiego konserwatora zabytków o przywiezieniu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w terminie nie dłuższym niż 14 dni od dnia upływu ważności pozwolenia.

2. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która otrzymała pozwolenie, o którym mowa w art. 53 ust. 1a, jest obowiązana po wykorzystaniu tego pozwolenia powiadomić ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o przywiezieniu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w terminie nie dłuższym niż 14 dni od dnia upływu ważności pozwolenia.

3. Jeżeli przywiezienie zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nastąpiło po upływie terminu ważności pozwolenia w przypadku, o którym mowa w art. 56a ust. 8, jednostka organizacyjna jest obowiązana powiadomić wojewódzkiego konserwatora zabytków o przywiezieniu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w terminie nie dłuższym niż 14 dni od dnia jego przywiezienia.

4. Na wezwanie odpowiednio wojewódzkiego konserwatora zabytków albo ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, o której mowa w ust. 1–3, jest obowiązana udostępnić zabytek w celu dokonania oględzin.

Art. 58. W odniesieniu do materiałów bibliotecznych pozwolenia, o których mowa w art. 51 ust. 1 i 3, wydaje Dyrektor Biblioteki Narodowej. Przepisy art. 51 ust. 1, 2 i 4, art. 52 ust. 1a oraz art. 53–57 stosuje się odpowiednio.

Art. 59. 1. Pozwolenia na wywóz za granicę nie wymagają:

- 1) zabytki nieobjęte kategoriami, o których mowa w art. 51 ust. 1, niewpisane do rejestru albo na Listę Skarbów Dziedzictwa, albo inwentarzy muzeów albo niewchodzące w skład narodowego zasobu bibliotecznego;
- 1a) zabytki podlegające zwrotowi na terytorium państwa Unii Europejskiej na podstawie prawomocnego wyroku nakazującego zwrot zagranicznego narodowego dobra kultury, o którym mowa w art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury;
- 2) zabytki przywiezione z terytorium państwa niebędącego członkiem Unii Europejskiej, które są objęte procedurą oprawy czasowej lub procedurą uszlachetniania czynnego w rozumieniu przepisów prawa celnego;
- 3) zabytki przywiezione z terytorium państwa niebędącego członkiem Unii Europejskiej, które były objęte procedurą dopuszczenia do obrotu ze zwolnieniem od należności celnych przywozowych, jeżeli wywóz tych zabytków następuje przed upływem 5 lat od dnia dopuszczenia do obrotu;
- 4) zabytki przywiezione z terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej na okres nie dłuższy niż 3 lata, jeżeli wywozu tych zabytków dokonuje się na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej;
- 5) zabytki przywiezione z zagranicy przez osoby korzystające z przywilejów lub immunitetów dyplomatycznych, w tym przywiezione w celu urządzenia wnętrz przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych;
- 6) dzieła twórców żyjących niewpisane do inwentarzy muzeów albo niewchodzące w skład narodowego zasobu bibliotecznego;
- 6a) dzieła twórców żyjących podlegające zwrotowi na terytorium państwa Unii Europejskiej na podstawie prawomocnego wyroku nakazującego zwrot zagranicznego narodowego dobra kultury, o którym mowa w art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury;
- 7) zabytki przemieszczane przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej na terytorium państwa niebędącego członkiem Unii Europejskiej i objęte kategoriami A.1–A.15 wymienionymi w załączniku do rozporządzenia Rady (EWG) nr 116/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie wywozu dóbr kultury (Dz. Urz. WE L 39 z dnia 10.02.2009), jeżeli ich wartość jest niższa od progów finansowych wymienionych w pkt B tego załącznika;
- 8) zabytki, które posiadają potwierdzenie wwozu wystawione przez organ celny lub Straż Graniczną zgodnie z art. 59 ust. 3 pkt 4.

2. Jeżeli wywóz zabytku jest dokonywany bez pozwolenia, o którym mowa w art. 51 ust. 1 i 3, a cechy zabytku wskazują, że jego wywóz wymaga pozwolenia, organ Straży Granicznej lub organ celny może zażądać od osoby dokonującej wywozu zabytku okazania dokumentu potwierdzającego fakt, że wywożony zabytek nie wymaga pozwolenia.

3. Dokumentem, o którym mowa w ust. 2, jest:

- 1) ocena wskazująca czas powstania zabytku wykonana przez instytucję kultury wyspecjalizowaną w opiece nad zabytkami, rzeczniką ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, podmiot gospodarczy wyspecjalizowany w zakresie obrotu zabytkami na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub organ administracji publicznej;
- 2) wycena zabytku wykonana przez instytucję kultury wyspecjalizowaną w opiece nad zabytkami, rzeczniką ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub podmiot gospodarczy wyspecjalizowany w zakresie obrotu zabytkami na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) faktura zawierająca dane pozwalające na identyfikację przedmiotu, wystawiona przez podmiot gospodarczy wyspecjalizowany w zakresie obrotu zabytkami na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) potwierdzenie wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zawierające fotografię zabytku, wystawione w przejściach granicznych przez organ celny, a w przypadku jego braku przez organ Straży Granicznej. Potwierdzenie jest wystawiane jedynie wtedy, gdy z załączonych dokumentów umożliwiających jednoznaczna identyfikację zabytku oraz jego wiek i wartość wynika, że należy on do kategorii zabytków, o których mowa w art. 51 ust. 1;
- 5) ubezpieczenie przewozu zabytku z zagranicy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 6) pozwolenie na wywóz zabytku z terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

4. W przypadku gdy osoba dokonująca wywozu zabytku nie przedstawi dokumentu, o którym mowa w ust. 2, lub istnieje uzasadniona obawa, że dokument ten nie jest wiarygodny, organ Straży Granicznej lub organ celny może zatrzymać ten zabytek na czas niezbędny do ustalenia, czy wywóz zabytku mógł być dokonywany bez pozwolenia, o którym mowa w art. 51 ust. 1 i 3.

5. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, wzór dokumentu, o którym mowa w ust. 3 pkt 1, 2 i 4, mając na względzie konieczność ujednolicenia tych dokumentów.

Art. 59a. 1. Podmiot gospodarczy wyspecjalizowany w zakresie obrotu zabytkami na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zwany dalej „podmiotem prowadzącym księgi ewidencyjną”, jest obowiązany do prowadzenia księgi ewidencyjnej zabytków przyjętych lub oferowanych do zbycia, zwaną dalej „księgą ewidencyjną”, zarówno na własną rzecz, jak i na rzecz innych osób, o wartości przekraczającej 10 000 zł, a także ekspertryz wydanych przez ten podmiot, w szczególności ocen wskazujących czas powstania zabytku i wycen zabytku, o których mowa w art. 59 ust. 3 pkt 1 i 2.

2. Księga ewidencyjna zawiera:

- 1) dane umożliwiające identyfikację i określenie wartości zabytku;
- 2) dane zbywcy oraz nabywcy zabytku, a także osób pośredniczących w zbyciu i nabyciu zabytku, w tym osób reprezentujących osoby prawne;
- 3) dane osoby, na rzecz której została wydana ekspertryza, o której mowa w ust. 1;
- 4) oryginał lub odpis dokumentu poświadczającego nabycie zabytku przez podmiot prowadzący księgę ewidencyjną wraz z ceną zakupu, a ponadto Jednolitego Dokumentu Administracyjnego (SAD) lub innego dokumentu potwierdzającego dopuszczenie do obrotu w przypadku, jeżeli podmiot ten nabył zabytek poza obszarem celnym Unii Europejskiej;
- 5) odpis faktury lub innego dokumentu poświadczającego zbycie zabytku wraz z ceną sprzedaży;
- 6) odpis ekspertryzy, o której mowa w ust. 1;
- 7) oświadczenie zbywcy dotyczące pochodzenia zabytku i sposobu nabycia go przez zbywce;
- 8) oświadczenie podmiotu prowadzącego księgę ewidencyjną dotyczące czynności powiązanych w celu weryfikacji, czy zabytek nie pochodzi z przestępstwa ani nie został wyprowadzony z terytorium państwa Unii Europejskiej lub państwa trzeciego z naruszeniem prawa, ze wskazaniem informacji uzyskanych z dostępnych rejestrów, wykazów i baz danych.

3. Dane osób, o których mowa w ust. 2 pkt 2 i 3, w odniesieniu do osób fizycznych obejmują:

- 1) imię i nazwisko;
- 2) numer identyfikacji podatkowej (NIP) lub numer PESEL;
- 3) w odniesieniu do cudzoziemców i osób niemających numerów, o których mowa w pkt 2, adres zamieszkania oraz seria i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość.

4. Osobą uprawnioną do dokonywania wpisów w księdze ewidencyjnej jest każda osoba uprawniona do reprezentowania podmiotu prowadzącego księgę ewidencyjną lub osoba przez nią do tego upoważniona.

5. Księgę ewidencyjną podmiot obowiązany do jej prowadzenia przechowuje przez okres prowadzenia działalności.

6. Jeżeli podmiot prowadzący księgę ewidencyjną nie jest podmiotem, o którym mowa w art. 42 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, ani też księga ewidencyjna nie wchodzi w skład państwowego zasobu archiwalnego, do księgi tej stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach dotyczące ewidencjonowanego niepaństwowego zasobu archiwalnego.

7. Policja i Krajowa Administracja Skarbową mogą na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub z urzędu dokonywać czynności wyjaśniających mających na celu sprawdzenie wykonywania obowiązku prowadzenia księgi ewidencyjnej i prawidłowości jej prowadzenia. W czynnościach wyjaśniających może wziąć udział upoważniony przedstawiciel ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

8. Podmiot prowadzący księgę ewidencyjną jest obowiązany na każde wezwanie niezwłocznie udostępnić tę księgę sądom powszechnym, sądom administracyjnym oraz organom i podmiotom, o których mowa w art. 3 ust. 1, art. 5 ust. 1, art. 12 ust. 5 i art. 41 ustawy z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury, a także innym podmiotom wydającym pozwolenia na wywóz zabytków za granicę.

9. Podmiot prowadzący księgę ewidencyjną jest obowiązany wydać odpis lub kopię wpisu, a także odpis lub kopię oświadczeń, o których mowa w ust. 2 pkt 7 i 8, zbywcy lub nabywcy zabytku objętego wpisem, lub osobie, na której rzecz wydał ekspertryzę objętą wpisem, na żądanie tych osób.

10. Archiwum państowe, do którego przekazano księgi ewidencyjną celem archiwizowania zgodnie z ust. 6, udostępnia ją podmiotowi prowadzącemu tę księgi ewidencyjną, organom lub podmiotom, o których mowa w art. 3 ust. 1, art. 5 ust. 1, art. 12 ust. 5 i art. 41 ustawy z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury, a także innym podmiotom wydającym pozwolenia na wywóz zabytków za granicę, oraz osobom, o których mowa w ust. 9.

11. Przed dokonaniem pierwszego wpisu podmiot prowadzący księgi ewidencyjną przedkłada księgi ewidencyjną oraz kolejne jej tomy wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków właściwemu dla miejsca siedziby tego podmiotu celem nadania księdze ewidencyjnej i kolejnemu tomowi numeru ewidencyjnego.

12. Wojewódzki konserwator zabytków, o którym mowa w ust. 11, prowadzi ewidencję przedłożonych mu ksiąg ewidencyjnych, która zawiera:

- 1) numer ewidencyjny, datę jego nadania oraz liczbę stron księgi ewidencyjnej lub kolejnego tomu księgi ewidencyjnej;
- 2) imię i nazwisko lub nazwę (firmę) podmiotu prowadzącego księgi ewidencyjną.

13. Ewidencja ksiąg ewidencyjnych jest dokumentem stanowiącym materiał archiwalny podlegający przekazaniu do właściwego archiwum państwowego zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

14. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, wzór księgi ewidencyjnej, szczegółowy sposób jej prowadzenia i przechowywania oraz dokumentację dołączaną do księgi ewidencyjnej, uwzględniając konieczność zapewnienia przejrzystości i kompletności zapisu informacji znajdujących się w księdze ewidencyjnej, a także bezpieczeństwa danych zawartych w księdze ewidencyjnej.

Art. 60. Wojewódzki konserwator zabytków przy rozpatrywaniu wniosków w sprawach wywozu zabytków lub innych przedmiotów za granicę może zasięgać opinii instytucji kultury wyspecjalizowanych w opiece nad zabytkami.

Art. 61. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, tryb składania wniosków i wydawania jednorazowego pozwolenia na stały wywóz zabytku za granicę, jednorazowego i wielokrotnego pozwolenia na czasowy wywóz zabytku za granicę oraz wzory tych pozwoleń, kierując się potrzebą ujednolicenia tych dokumentów oraz koniecznością zapewnienia ochrony tym zabytkom.

Rozdział 6 (uchylony)

Rozdział 7 **Zasady finansowania opieki nad zabytkami**

Art. 71. 1. W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawnego do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzecznego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku.

2. Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawnego, określony w ust. 1, posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.

Art. 72. Na zasadach i w trybie określonych odrębnymi przepisami, prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach będących w posiadaniu jednostek organizacyjnych, zaliczanych do sektora finansów publicznych, są finansowane ze środków finansowych przyznanych odpowiednio przez dysponentów części budżetowych bądź jednostki samorządu terytorialnego, którym podlegają te jednostki.

Art. 73. Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie albo będąca właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego na Listę Skarłów Dziedzictwa, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru albo prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarłów Dziedzictwa.

Art. 74. 1. Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:

- 1) ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest ten minister;
- 2) wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.

2. Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa jest udzielana ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Art. 75. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub wojewódzki konserwator zabytków może udzielić dotacji osobom bądź jednostkom, o których mowa w art. 73, na podstawie umowy zawartej z tymi osobami lub jednostkami.

Art. 76. 1. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie:

- 1) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po roku złożenia tego wniosku;
- 2) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, które zostały przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji;
- 3) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierzonego przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po roku złożenia tego wniosku.

2. Wniosek o udzielenie dotacji, o której mowa w ust. 1 pkt 2, wnioskodawca może złożyć po przeprowadzeniu wszystkich prac lub robót przy zabytku wpisanym do rejestru, określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 77. Dotacja może obejmować nakłady konieczne na:

- 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
- 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50 % oryginalnej substancji tej przynależności;
- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznychnieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- 15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- 16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7–15;
- 17) zakup i montaż instalacji przeciwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Art. 78. 1. Dotacja może być udzielona w wysokości do 50 % nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

2. Jeżeli zabytek, o którym mowa w ust. 1, posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, dotacja może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

3. W przypadku, jeżeli stan zachowania zabytku, o którym mowa w ust. 1, wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być również udzielona do wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

4. Łączna wysokość dotacji udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego i wojewódzkiego konserwatora zabytków nie może przekraczać wysokości dofinansowania określonej w ust. 1–3.

5. Dotacja, o której mowa w art. 74 ust. 2, jest udzielana we wnioskowanej wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich.

Art. 79. 1. Przy rozpatrywaniu wniosków o udzielenie dotacji nie mają zastosowania przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

2. Dochodzenie przez organy, o których mowa w art. 74, należności wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych z tytułu niewykorzystania lub wykorzystania niezgodnego z przeznaczeniem udzielonej dotacji następuje w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Art. 80. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowe warunki i tryb udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru,
- 2) dane i informacje zawarte we wnioskach o udzielenie dotacji oraz dokumentację niezbędną do rozpatrzenia tych wniosków,
- 3) dokumenty niezbędne do zawarcia umowy oraz elementy umowy o udzielenie dotacji,
- 4) dokumenty niezbędne do rozliczenia umowy

– uwzględniając konieczność określenia okresu, który musi upływać zanim możliwe będzie udzielenie kolejnej dotacji celowej na dofinansowanie prac przy tym samym zabytku, zorganizowania w ciągu roku budżetowego co najmniej jednego naboru wniosków o udzielenie dotacji, ogłoszenia informacji o naborach, zapewnienia wszechstronnej oceny działań, na wykonanie których ma być udzielona dotacja, oraz zapewnienia celowości i racjonalności wydatkowania środków publicznych.

Art. 81. 1. W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

2. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.

Art. 82. 1. Łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

2. Dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru jest zadaniem z zakresu administracji publicznej.

3. W celu zapewnienia realizacji postanowień określonych w ust. 1 organy uprawnione do udzielania dotacji prowadzą wykazy udzielonych dotacji oraz informują się wzajemnie o udzielonych dotacjach.

Art. 82a. 1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego udziela osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej zamierzającej realizować działania, o których mowa w art. 31 ust. 1a, dotacji na przeprowadzenie badań archeologicznych, o których mowa w art. 31 ust. 2, oraz wykonanie ich dokumentacji, w przypadku gdy koszt planowanych badań archeologicznych i ich dokumentacji będzie wyższy niż 2 % kosztów planowanych działań. Przepisy art. 75 i art. 79 stosuje się odpowiednio.

2. Przepis ust. 1 stosuje się także w przypadku, gdy w trakcie realizacji działań, o których mowa w art. 31 ust. 1a, nastąpi niespodziewane odkrycie nieznanego wcześniej zabytku archeologicznego, po jego wpisaniu do rejestru lub ujęciu w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków i określeniu zakresu oraz rodzaju badań archeologicznych.

3. Przepisu ust. 1 nie stosuje się w przypadku, gdy jednym z podmiotów zamierzających realizować działania, o których mowa w art. 31 ust. 1a, jest jednostka organizacyjna zaliczana do sektora finansów publicznych albo działania te będą realizowane z wykorzystaniem środków finansowych Unii Europejskiej, Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego lub Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

4. Wysokość dotacji, o której mowa w ust. 1, równa jest różnicy pomiędzy kosztami planowanych badań archeologicznych i ich dokumentacji a kosztami stanowiącymi 2 % kosztów planowanych działań, o których mowa w art. 31 ust. 1a.

5. Rozliczenie dotacji następuje po zakończeniu realizacji działań, o których mowa w art. 31 ust. 1a, nie później jednak, niż w terminie 5 lat od udzielenia dotacji, na podstawie kosztów poniesionych na przeprowadzenie badań archeologicznych i wykonanie ich dokumentacji oraz kosztów poniesionych na realizację tych działań. Przepis ust. 4 stosuje się odpowiednio.

6. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, o których mowa w ust. 1, jest obowiązana zwrócić w całości albo w części dotację wraz z odsetkami w przypadku, gdy koszty poniesione na przeprowadzenie badań archeologicznych i wykonanie ich dokumentacji nie będą wyższe niż 2 % kosztów poniesionych na realizację działań, o których mowa w art. 31 ust. 1a, lub gdy różnica pomiędzy kosztami poniesionymi na przeprowadzenie badań archeologicznych i wykonanie ich dokumentacji a kosztami stanowiącymi 2 % kosztów poniesionych na realizację działań, o których mowa w art. 31 ust. 1a, będzie mniejsza niż wysokość udzielonej dotacji.

7. W przypadku kiedy rzeczywisty koszt badań przekroczył koszty planowanych badań archeologicznych, o których mowa w ust. 4, dopuszcza się możliwość refundacji poniesionych kosztów w wysokości będącej różnicą pomiędzy uzasadnionymi kosztami rzeczywistymi a kosztami planowanymi na podstawie wniosku zaopiniowanego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

8. Dotacja, o której mowa w ust. 1, podlega zwrotowi wraz z odsetkami określonymi jak dla zaległości podatkowych w przypadku, gdy osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, o których mowa w ust. 1, nie rozliczy dotacji w terminie 5 lat od dnia przekazania dotacji lub gdy dokumentacja badań archeologicznych nie zostanie przekazana wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w terminie 3 lat od dnia wydania pozwolenia na przeprowadzenie badań archeologicznych.

Art. 82b. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, mając na względzie konieczność zapewnienia zgodności udzielonej pomocy z zasadami wydatkowania środków publicznych, określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb udzielania oraz rozliczania dotacji, o której mowa w art. 82a ust. 1 i 2, w tym tryb postępowania z wnioskami o udzielenie dotacji, sposób jej rozliczania oraz rodzaj dokumentów niezbędnych do rozpatrzenia wniosku i rozliczenia dotacji.

Art. 83. Na zasadach określonych w przepisach o szkolnictwie wyższym i nauce minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki może przyznać środki finansowe na badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne lub inne badania naukowe związane z prowadzeniem prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach.

Art. 83a. 1. Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna będąca właścicielem albo posiadaczem zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa otrzymuje na swój wniosek dotację celową z budżetu państwa na wyposażenie pomieszczenia, w którym zabytek ten będzie przechowywany, w zabezpieczenia techniczne, o których mowa w art. 37i ust. 1. Przepisy art. 75 i art. 79 stosuje się odpowiednio.

2. Dotacji, o której mowa w ust. 1, udziela się ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, we wnioskowanej wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wyposażenie pomieszczenia w zabezpieczenia techniczne.

3. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, sposób ustalania wysokości i rozliczania dotacji celowej na wyposażenie pomieszczenia, w którym zabytek wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa będzie przechowywany, w zabezpieczenia techniczne, w tym rodzaje kosztów podlegających dofinansowaniu, wymagania, jakie spełnia wniosek oraz dokumenty, jakie należy dołączyć do wniosku, kierując się koniecznością zapewnienia właściwego dokumentowania przez ubiegających się o udzielenie dotacji spełniania warunków jej udzielenia oraz kontroli wykorzystania dotacji, a także prawidłowego jej rozliczenia.

Art. 83b. 1. Tworzy się Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

2. Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków jest państwowym funduszem celowym.

3. Przychodem Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków są wpływy z kar pieniężnych, o których mowa w art. 107a–107e.

4. Środki Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków są przeznaczane na dofinansowanie:

- 1) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarłów Dziedzictwa,
  - 2) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru
- na zasadach określonych w niniejszym rozdziale.

5. Koszty obsługi Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków są pokrywane ze środków tego Funduszu.

Rozdział 8

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

Art. 84. W celu stworzenia warunków niezbędnych do realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego inicjuje i opracowuje, przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków, krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Art. 85. 1. W krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określa się, w szczególności, cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji.

2. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami opracowuje się na okres 4 lat.

Art. 86. 1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami uchwała Rada Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego przedstawia Radzie Ministrów, co 2 lata, sprawozdanie z realizacji zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Art. 87. 1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:

- 1) (uchylony)
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

4. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszcane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

5. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

6. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Art. 88. 1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego opracowuje krajowy plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynuje realizację zadań mających na celu zabezpieczenie zabytków przed skutkami zagrożeń wynikających z sytuacji kryzysowych.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określa, w drodze rozporządzenia, organizację i sposób ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, z uwzględnieniem zadań administracji odpowiedniego stopnia i jednostek organizacyjnych posiadających zabytki, wskazując sposób prowadzenia prac zabezpieczających.

3. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego przedstawia Dyrektorowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wychowania, Nauki i Kultury wniosek o wpis zabytku do „Międzynarodowego Rejestru Dób Kulturalnych Objętych Ochroną Specjalną”, w celu objęcia tego zabytku ochroną na podstawie Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanej w Hadze w dniu 14 maja 1954 r. (Dz. U. z 1957 r. poz. 212 i 215).

4. W celu koordynacji przedsięwzięć związanych z ochroną zabytków w razie konfliktu zbrojnego Rada Ministrów może utworzyć, w drodze rozporządzenia, Polski Komitet Doradczy, będący jej organem pomocniczym.

5. W rozporządzeniu należy określić organizację Polskiego Komitetu Doradczego, zakres i tryb jego działania oraz sposób finansowania działalności Komitetu, uwzględniając, w szczególności, wymagania związane z powoływaniem i odwoływaniem przewodniczącego, sekretarza i członków Komitetu, zadania Komitetu, sposób głosowania oraz jego obsługi administracyjnej.

Rozdział 9

Organizacja organów ochrony zabytków

Art. 89. Organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Art. 90. 1. Generalny Konserwator Zabytków jest sekretarzem lub podsekretarzem stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

2. Do zadań wykonywanych przez Generalnego Konserwatora Zabytków należy, w szczególności:

- 1) opracowywanie krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 3) podejmowanie działań związanych z wspieraniem rozwoju regionalnego i realizacją kontraktów wojewódzkich w sprawach opieki nad zabytkami;
- 4) prowadzenie krajowej ewidencji zabytków i krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem;
- 5) wydawanie decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych;
- 6) organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie przestrzegania oraz stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 7) sprawowanie nadzoru nad działalnością wojewódzkich konserwatorów zabytków;
- 7a) koordynowanie działalności wojewódzkich konserwatorów zabytków;
- 7b) kontrolowanie działalności wojewódzkich konserwatorów zabytków na zasadach określonych w ustawie z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. z 2020 r. poz. 224);
- 8) promowanie badań naukowych w zakresie konserwacji zabytków;
- 9) organizowanie szkoleń dla służb konserwatorskich;
- 10) organizowanie konkursów promujących opiekę nad zabytkami, w tym przyznawanie wyróżnień, nagród pieniężnych lub rzeczowych;
- 11) opiniowanie wniosków o nadanie odznaki „Za opiekę nad zabytkami”;

- 12) współpraca z organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków;
- 13) organizowanie szkoleń w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 14) podejmowanie działań dotyczących troski o zabytki związane z historią Polski, pozostające poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

3. W ramach koordynowania działalności wojewódzkich konserwatorów zabytków Generalny Konserwator Zabytków może ustalać ogólne kierunki ich działania, wydawać instrukcje i wytyczne określające sposób ich postępowania oraz żądać od nich sprawozdań z działalności.

4. Instrukcje i wytyczne, o których mowa w ust. 3, nie mogą dotyczyć rozstrzygnięć co do istoty sprawy załatwianej w drodze decyzji administracyjnej.

Art. 91. 1. Wojewódzkiego konserwatora zabytków powołuje wojewoda na wniosek Generalnego Konserwatora Zabytków wskazujący kandydata na to stanowisko.

1a. Wojewódzkiego konserwatora zabytków odwołuje wojewoda na wniosek Generalnego Konserwatora Zabytków albo za jego zgodą.

2. Wojewódzkim konserwatorem zabytków może zostać osoba, która:

- 1) jest obywatelem polskim;
- 2) posiada przynajmniej tytuł zawodowy magistra w jednej z dziedzin związanych z ochroną zabytków oraz co najmniej 5-letni staż pracy w tym zakresie;
- 3) posiada wiedzę w zakresie funkcjonowania administracji publicznej oraz przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 4) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe.

3. Zastępcę wojewódzkiego konserwatora zabytków powołuje i odwołuje wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków.

4. Do zadań wykonywanych przez wojewódzkiego konserwatora zabytków należy w szczególności:

- 1) realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) sporządzanie, w ramach przyznanych środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 3) prowadzenie rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie;
- 4) wydawanie, zgodnie z właściwością, decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych;
- 5) sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych;
- 6) organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 7) opracowywanie wojewódzkich planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynacja działań przy realizacji tych planów;
- 8) upowszechnianie wiedzy o zabytkach;
- 9) współpraca w sprawach ochrony zabytków z innymi organami administracji publicznej i podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571 oraz z 2024 r. poz. 834).

Art. 92. 1. Wojewódzki konserwator zabytków, wchodzący w skład zespołu administracji wojewódzkiej, kieruje wojewódzkim urzędem ochrony zabytków.

2. Wojewódzki urząd ochrony zabytków działa na podstawie regulaminu nadanego przez wojewodę na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków.

3. Wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, po zasięgnięciu opinii Generalnego Konserwatora Zabytków, może tworzyć i likwidować delegatury wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków, określając w szczególności terytorialny zakres działania tych delegatur i ich siedziby.

4. Delegatura, o której mowa w ust. 3, wchodzi w skład wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków.

5. Delegatą wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków kieruje kierownik tej delegatury.

5a. Kierownika delegatury wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków powołuje i odwołuje wojewódzki konserwator zabytków na wniosek Generalnego Konserwatora Zabytków albo za jego zgodą.

6. Kierownik delegatury, o którym mowa w ust. 5, z upoważnienia wojewódzkiego konserwatora zabytków, na terenie swojego działania prowadzi kontrole i sprawy, w tym, w szczególności, wydaje decyzje administracyjne.

7. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, organizację wojewódzkich urzędów ochrony zabytków, uwzględniając w szczególności stanowiska pracy, których utworzenie w poszczególnych urzędach jest obowiązkowe.

Art. 93. 1. W sprawach określonych w ustawie i w odrębnych przepisach organem pierwszej instancji jest wojewódzki konserwator zabytków, a organem wyższego stopnia minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

2. W sprawach, o których mowa w art. 36 ust. 2 i art. 48, organem pierwszej instancji jest dyrektor urzędu morskiego, a organem wyższego stopnia minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

3. W sprawach o wydawanie pozwoleń, określonych w art. 51 ust. 1 i 3, na wywóz zabytków będących materiałami bibliotecznymi za granicę, prowadzącym postępowanie w pierwszej instancji jest Dyrektor Biblioteki Narodowej, a organem wyższego stopnia minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

4. Zadania określone w art. 12 ust. 1, art. 16 ust. 1 i 3–5, art. 22 ust. 4, art. 32 ust. 2, art. 33 ust. 2, art. 50 ust. 3 i 4 pkt 2, art. 87 ust. 1 oraz art. 103 i 105 są zadaniami własnymi organów i jednostek samorządu terytorialnego wskazanych w tych przepisach.

Art. 94. W postępowaniach administracyjnych dotyczących historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych, historycznych zespołów budowlanych oraz terenów, na których znajduje się znaczna ilość zabytków archeologicznych, strony tych postępowań mogą być zawiadomiane o decyzjach i innych czynnościach ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub wojewódzkiego konserwatora zabytków przez obwieszczenie lub w inny zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości sposób publicznego ogłasza

Art. 95. 1. W sprawach cywilnych związanych z ochroną zabytków i dziedzictwa kulturowego, w tym zbiorów publicznych, restytucją dóbr kultury, w tym zwrotem dóbr kultury wyprowadzonych z naruszeniem prawa z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego posiada uprawnienia przewidziane dla prokuratora przepisami Kodeksu postępowania cywilnego.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub wojewódzki konserwator zabytków mogą wystęować na zasadach przewidzianych dla pokrzywdzonego i oskarżyciela posiłkowego w postępowaniu karnym w sprawach dotyczących czynów zabronionych zagrażających ochronie zabytków, dziedzictwu kulturowemu, w tym zbiorom publicznym, restytucji dóbr kultury, w tym zwrotowi dóbr kultury wyprowadzonych z naruszeniem prawa z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności czynów określonych w rozdziale 11.

3. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub wojewódzki konserwator zabytków mogą w sprawach ochrony zabytków, dziedzictwa kulturowego, w tym zbiorów publicznych, restytucji dóbr kultury, w tym zwrotu dóbr kultury wyprowadzonych z naruszeniem prawa z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, wystęować na prawach strony w postępowaniu administracyjnym oraz na prawach oskarżyciela publicznego w postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

Art. 96. 1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, na wniosek Generalnego Konserwatora Zabytków, może powierzyć prowadzenie niektórych spraw z zakresu swojej właściwości, z wyjątkiem wydawania decyzji administracyjnych, kierownikom instytucji kultury wyspecjalizowanych w opiece nad zabytkami, dla których jest organizatorem.

2. Wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może powierzyć, w drodze porozumienia, prowadzenie niektórych spraw z zakresu swojej właściwości, w tym wydawanie decyzji administracyjnych, gminom, powiatom, związkom gmin, związkom powiatów, związkom powiatowo-gminnym albo związkom metropolitalnym, położonym na terenie województwa.

2a. Do prowadzenia spraw, o których mowa w ust. 2, gmina, powiat, związek gmin, związek powiatów, związek powiatowo-gminny albo związek metropolitalny ustanawia wyodrębnione stanowisko odpowiednio gminnego (miejskiego) konserwatora zabytków, powiatowego konserwatora zabytków, powiatowo-gminnego konserwatora zabytków albo metropolitalnego konserwatora zabytków.

2b. Gminnym (miejscim) konserwatorem zabytków, powiatowym konserwatorem zabytków, powiatowo-gminnym konserwatorem zabytków albo metropolitalnym konserwatorem zabytków może zostać osoba, która spełnia warunki określone w art. 91 ust. 2.

3. Wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może powierzyć, w drodze porozumienia, prowadzenie niektórych spraw z zakresu swojej właściwości, w tym wydawanie decyzji administracyjnych, kierownikom instytucji kultury wyspecjalizowanych w opiece nad zabytkami.

4. Przepisów ust. 2 i 3 nie stosuje się do spraw dotyczących prowadzenia rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także wydawania w tym zakresie decyzji administracyjnych.

5. Powierzenie spraw, w tym wydawania decyzji administracyjnych, kierownikom, o których mowa w ust. 3, może nastąpić za zgodą organizatora właściwego dla tych instytucji.

Art. 97. 1. Przy ministrze właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego działa Rada Ochrony Zabytków jako organ opiniodawczo-doradczy w sprawach realizacji polityki Rady Ministrów w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. Do zadań Rady Ochrony Zabytków należy wydawanie opinii w sprawach dotyczących w szczególności:

- 1) założen do projektu krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i projektu tego programu;
- 2) (uchylony)
- 3) ochrony pomników historii;
- 4) projektów aktów prawnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

3. Członków Rady Ochrony Zabytków w liczbie od 10 do 20 powołuje na okres 5 lat spośród osób posiadających wybitne osiągnięcia i zasługi w ochronie zabytków lub w opiece nad zabytkami i odwołuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

4. Rada Ochrony Zabytków działa na podstawie regulaminu nadanego, w drodze zarządzenia, przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

5. W posiedzeniach Rady Ochrony Zabytków bierze udział Generalny Konserwator Zabytków.

6. Obsługę administracyjną i finansową Rady Ochrony Zabytków zapewnia urząd obsługujący ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Art. 98. 1. Przy Generalnym Konserwatorze Zabytków działa Główna Komisja Konserwatorska jako organ opiniodawczy do spraw działań konserwatorskich podejmowanych przy zabytkach.

2. Główna Komisja Konserwatorska wydaje, w szczególności, opinie w sprawach:

- 1) stosowania metod, technologii i materiałów niezbędnych dla ratowania zabytków;
- 2) prawidłowości i zasadności planowanych oraz przeprowadzonych prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach oraz badań archeologicznych;
- 3) sposobu i zasad postępowania w przypadku wystąpienia zagrożeń dla poszczególnych zabytków.

3. Członków Głównej Komisji Konserwatorskiej w liczbie od 10 do 15 powołuje na okres 5 lat spośród specjalistów w określonych dziedzinach ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i odwołuje Generalny Konserwator Zabytków.

4. Główna Komisja Konserwatorska działa na podstawie regulaminu nadanego, w drodze zarządzenia, przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

5. Obsługę administracyjną i finansową Głównej Komisji Konserwatorskiej zapewnia urząd obsługujący ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Art. 99. 1. Przy wojewódzkim konserwatorze zabytków działa Wojewódzka Rada Ochrony Zabytków jako organ opiniodawczy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. W skład Wojewódzkiej Rady Ochrony Zabytków wchodzi od 5 do 10 członków, powoływanych na okres 5 lat spośród specjalistów w określonych dziedzinach ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i odwoływanych przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, po uzyskaniu pozytywnej opinii Generalnego Konserwatora Zabytków.

3. Wojewódzka Rada Ochrony Zabytków działa na podstawie regulaminu nadanego, w drodze zarządzenia, przez wojewódzkiego konserwatora zabytków po uzyskaniu pozytywnej opinii Generalnego Konserwatora Zabytków.

4. Obsługę administracyjną i finansową Wojewódzkiej Rady Ochrony Zabytków zapewnia wojewódzki urząd ochrony zabytków.

Art. 100. 1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego nadaje i cofa uprawnienia rzecznawcy w określonej dziedzinie opieki nad zabytkami.

2. Rzecznawca ma prawo do wydawania ocen i opinii na rzecz organów ochrony zabytków, organów wymiaru sprawiedliwości, prokuratury, Policji, organów Krajowej Administracji Skarbowej, Straży Granicznej, Najwyższej Izby Kontroli oraz Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

3. Rzecznawca ma prawo do wydawania ocen i opinii dla podmiotów innych niż wskazane w ust. 2 w zakresie określonym w art. 59 ust. 3 pkt 1 i 2.

4. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego prowadzi listę rzecznawców w celu ich ewidencjonowania.

5. Lista rzecznawców zawiera dane osób nią objętych:

- 1) imię i nazwisko;
- 2) stopnie i tytuły naukowe;
- 3) dziedzinę opieki nad zabytkami, w której nadano uprawnienia.

6. Dane zgromadzone na liście rzecznawców udostępnia się podmiotom, o których mowa w ust. 2, o ile są one niezbędne do realizacji ich ustawowych zadań, a innym podmiotom i osobom za zgodą osoby, której dotyczą.

7. Dane osoby, której uprawnienia rzecznawcy wygasły, usuwa się z listy rzecznawców.

Art. 101. 1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określa, w drodze rozporządzenia, dziedziny, w których ustanawia się rzecznawców, wymagania, jakie powinni spełniać kandydaci na rzecznawców, tryb postępowania w sprawie nadania lub cofnięcia uprawnień rzecznawców, zakres ich praw i obowiązków oraz organizację obsługi rzecznawców.

2. W rozporządzeniu należy wskazać warunki, od których spełnienia uzależnione jest nadanie lub cofnięcie uprawnień rzecznawcy.

3. (uchylony)

Rozdział 10

Spoleczni opiekunowie zabytków

Art. 102. 1. Spoleczni opiekunowie zabytków podejmują działania związane z zachowaniem wartości zabytków i utrzymaniem ich w jak najlepszym stanie oraz upowszechniają wiedzę o zabytkach.

2. Spoleczny opiekun zabytków współdziała z wojewódzkim konserwatorem zabytków i starostą w sprawach ochrony zabytków i opieki nad tymi zabytkami.

3. Spolecznym opiekunem zabytków może być osoba, która posiada pełną zdolność do czynności prawnych, nie była karana za przestępstwa popełnione umyślnie oraz posiada wiedzę w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

4. Zadania spolecznego opiekuna zabytków może wykonywać również osoba prawa lub inna jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej.

Art. 103. 1. Spolecznego opiekuna zabytków ustanawia, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, starosta właściwy dla miejsca zamieszkania (siedziby) kandydata na spolecznego opiekuna zabytków.

2. Na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków starosta cofa ustanowienie spolecznego opiekuna zabytków, jeżeli opiekun przestał spełniać wymagania określone w art. 102 ust. 3 lub niewłaściwie wykonuje swoje zadania.

3. O ustanowieniu spolecznego opiekuna zabytków lub cofnięciu takiego ustanowienia starosta zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

4. Starosta prowadzi listę spolecznych opiekunów zabytków.

Art. 104. Spoleczny opiekun zabytków jest uprawniony do pouczania osób naruszających przepisy o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami.

Art. 105. 1. Osobie fizycznej pełniącej funkcję spolecznego opiekuna zabytków starosta wydaje legitymację spolecznego opiekuna zabytków, która zawiera jego zdjęcie, imię, nazwisko i miejsce zamieszkania, datę wydania legitymacji oraz podpis z podaniem imienia i nazwiska, a także stanowiska służbowego osoby upoważnionej do wydania legitymacji.

2. Osobie prawnej lub innej jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, pełniącej funkcję społecznego opiekuna zabytków, starosta wydaje zaświadczenie, które zawiera informację o nadaniu uprawnień opiekuna, nazwę i siedzibę tej osoby lub jednostki, datę wydania zaświadczenia oraz podpis z podaniem imienia i nazwiska, a także stanowiska służbowego osoby upoważnionej do wydania zaświadczenia.

Art. 106. 1. Osobom zasłużonym w sprawowaniu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przyznaje się odznakę „Za opiekę nad zabytkami”.

2. Odznakę „Za opiekę nad zabytkami” przyznaje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego z własnej inicjatywy lub na wniosek:

- 1) ministra;
- 2) kierownika urzędu centralnego;
- 3) organu administracji rządowej w województwie;
- 4) organu jednostki samorządu terytorialnego;
- 5) organizacji społecznej, której celem statutowym jest opieka nad zabytkami.

3. Wnioski o przyznanie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” są opiniowane przez Generalnego Konserwatora Zabytków.

4. Przyznanie odznaki osobie nieposiadającej obywatelstwa polskiego następuje w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zagranicznych.

Art. 107. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, tryb składania wniosków o przyznanie odznaki „Za opiekę nad zabytkami”, jej wzór rysunkowy i wymiary oraz sposób jej wręczania i noszenia, uwzględniając wzornictwo stosowane w polskiej faleryście.

Rozdział 10a

Administracyjne kary pieniężne

Art. 107a. 1. Właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa albo wpisanego do rejestru lub innego zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, który nie powiadomił odpowiednio ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego albo wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zdarzenia,
  - 2) zagrożeniu dla zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zagrożenia,
  - 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego, w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany,
  - 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości
- podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 2000 zł.

2. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze decyzji organ ochrony zabytków, którego właściciel lub posiadacz obowiązany był powiadomić.

Art. 107b. 1. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która otrzymała pozwolenie na czasowy wywóz zabytku za granicę, a która w terminie 14 dni od dnia upływu ważności tego pozwolenia nie powiadomiła właściwego organu o przywiezieniu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 2000 zł.

2. Tej samej karze podlega jednostka organizacyjna, która w przypadku, o którym mowa w art. 56a ust. 8, w terminie 14 dni od dnia przywiezienia zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nie powiadomiła wojewódzkiego konserwatora zabytków o przywiezieniu tego zabytku.

3. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze decyzji organ, który wydał pozwolenie na wywóz zabytku za granicę.

Art. 107c. 1. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która uniemożliwia lub utrudnia dostęp do zabytku organowi ochrony zabytków, wykonującemu uprawnienia wynikające z ustawy, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 2000 zł.

2. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze decyzji organ ochrony zabytków, któremu uniemożliwiono lub utrudniono dostęp do zabytku.

Art. 107d. 1. Kto bez pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 1–5, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł.

2. Kto podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 1–5, niezgodnie z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu wojewódzkiego konserwatora zabytków, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł.

3. Kto bez pozwolenia ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1a, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł.

4. Kto podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1a, niezgodnie z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł.

5. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1–4, nakłada w drodze decyzji organ ochrony zabytków, który wydał pozwolenie bądź był właściwy do wydania pozwolenia.

Art. 107e. 1. Kto wbrew obowiązkowi nie wykonuje zaleceń pokontrolnych, o których mowa w art. 40 ust. 1, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 50 000 zł.

2. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze decyzji organ ochrony zabytków, który wydał zalecenia pokontrolne.

Art. 107f. Karę pieniężną uiszcza się w terminie 14 dni od dnia, w którym decyzja o jej nałożeniu stała się ostateczna.

Art. 107g. Do kar pieniężnych stosuje się przepisy działu IVa Kodeksu postępowania administracyjnego.

Art. 107h. Wierzyciel należności z tytułu administracyjnych kar pieniężnych, o których mowa w art. 107a–107e, w rozumieniu przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, jest organ właściwy do nałożenia kary.

Art. 107i. Organy egzekucyjne przekazują wpływy z kar pieniężnych, o których mowa w art. 107a–107e, na rachunek Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków.

Rozdział 11

Przepisy karne

Art. 108. 1. Kto niszczy lub uszkadza zabytek, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

2. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

3. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1 polegające na zniszczeniu zabytku sąd orzeka na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków nawiązkę w wysokości do wartości zniszczonego zabytku.

4. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1 polegające na uszkodzeniu zabytku sąd orzeka obowiązek przywrócenia stanu poprzedniego, a jeśli obowiązek taki nie byłby wykonalny – nawiązkę na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków w wysokości do wartości uszkodzenia zabytku.

5. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 2 sąd może orzec na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków nawiązkę w wysokości od trzykrotnego do trzydziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia.

Art. 108a. 1. Kto wprowadza na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej добро kultury określone w części A załącznika do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/880 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wprowadzania i przywozu dóbr kultury (Dz. Urz. UE L 151 z 07.06.2019, str. 1), wprowadzone z terytorium państwa niebędącego członkiem Unii Europejskiej, w którym добро kultury powstało lub zostało odkryte, z naruszeniem przepisów ustawowych lub wykonawczych tego państwa, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie.

3. Sąd może orzec przepadek dobra kultury, chociażby nie stanowiło ono własności sprawcy.

Art. 109. 1. Kto bez pozwolenia wywozi zabytek za granicę albo po wywiezieniu go za granicę nie przywozi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w okresie ważności pozwolenia albo, w przypadku o którym mowa w art. 56a ust. 8, w terminie 60 dni od dnia, w którym decyzja o odmowie wydania kolejnego pozwolenia na czasowy wywóz zabytku za granicę stała się ostateczna albo od dnia otrzymania informacji o pozostawieniu wniosku o wydanie kolejnego pozwolenia na czasowy wywóz zabytku za granicę bez rozpatrzenia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

2. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

3. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1 sąd orzeka, a w razie skazania za przestępstwo określone w ust. 2 sąd może orzec, nawiązkę na wskazany cel społeczny związanego z opieką nad zabytkami w wysokości od trzykrotnego do trzydziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia.

4. Sąd może orzec przepadek zabytku, chociażby nie stanowił on własności sprawcy.

Art. 109a. Kto podrabia lub przerabia zabytek w celu użycia go w obrocie zabytkami, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 109b. Kto rzeczą ruchomą zbywa jako zabytek ruchomy albo zbywa zabytek jako inny zabytek, wiedząc, że są one podrobione lub przerobione, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 109c.³⁴⁾ Kto bez pozwolenia albo wbrew warunkom pozwolenia poszukuje ukrytych lub porzuconych zabytków, w tym przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 109c. (uchylony)³⁵⁾

Art. 109d.³⁶⁾ 1. Kto wbrew postanowieniom art. 36c ust. 1 poszukuje ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych przy użyciu urządzenia elektronicznego lub technicznego podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. Tej samej karze podlega, kto na polskich obszarach morskich bez pozwolenia albo wbrew warunkom pozwolenia poszukuje ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych przy użyciu urządzenia elektronicznego lub technicznego.

Art. 109e.³⁶⁾ Kto prowadzi poszukiwania ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych przy użyciu urządzenia elektronicznego lub technicznego bez dopełnienia obowiązku dokonania zgłoszenia poszukiwań, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 110. 1. Kto będąc właścicielem lub posiadcem zabytku nie zabezpieczył go w należyty sposób przed uszkodzeniem, zniszczeniem, zaginięciem lub kradzieżą, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1 można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związanego z opieką nad zabytkami.

Art. 111. (uchylony)

Art. 112. 1. Kto narusza zakazy lub ograniczenia obowiązujące na terenie parku kulturowego lub jego części, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

2. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa nieumyślnie, podlega karze grzywny.

3. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1 lub 2, można orzec:

- 1) przepadek narzędzi i przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia wykroczenia, chociażby nie stanowiły własności sprawcy;
- 2) przepadek przedmiotów pochodzących bezpośrednio lub pośrednio z wykroczenia;
- 3) obowiązek przywrócenia stanu poprzedniego lub zapłaty równowartości wyrządzonej szkody.

Art. 113. (uchylony)

Art. 113a. (uchylony)

Art. 114. (uchylony)

Art. 115. 1. Kto niezwłocznie nie powiadomi wojewódzkiego konserwatora zabytków lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta) albo dyrektora urzędu morskiego o odkryciu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, a także nie wstrzymał wszelkich robót mogących uszkodzić lub zniszczyć znaleziony przedmiot i nie zabezpieczył, przy użyciu dostępnych środków, tego przedmiotu i miejsca jego znalezienia, podlega karze grzywny.

2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1 można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związanego z opieką nad zabytkami.

³⁴⁾ Obowiązuje do wejścia w życie zmiany, o której mowa w odnośniku 35.

³⁵⁾ Przez art. 1 pkt 9 ustawy, o której mowa w odnośniku 8.

³⁶⁾ Dodany przez art. 1 pkt 10 ustawy, o której mowa w odnośniku 8.

Art. 116. 1. Kto niezwłocznie nie powiadomił wojewódzkiego konserwatora zabytków lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta) albo dyrektora urzędu morskiego o przypadkowym odkryciu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, a także nie zabezpieczył, przy użyciu dostępnych środków, tego przedmiotu i miejsca jego znalezienia, podlega karze grzywny.

2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1 można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

Art. 116a.³⁷⁾ Kto niezwłocznie nie zawiadomił właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków o znalezieniu lub pozyskaniu, w wyniku poszukiwań, o których mowa w art. 36b ust. 1, przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym lub innym zabytkiem ruchomym, nie zabezpieczył lub nie oznaczył jego miejsca znalezienia podlega karze grzywny.

Art. 116b.³⁷⁾ Kto niezwłocznie nie zawiadomił właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków o znalezieniu lub pozyskaniu na obszarze nie większym niż 100 m² co najmniej trzech przedmiotów, co do których istnieje przypuszczenie, że są one zabytkami archeologicznymi lub nie wstrzymał poszukiwań do czasu przeprowadzenia czynności, o których mowa w art. 33a ust. 3, podlega karze grzywny.

Art. 117. (uchylony)

Art. 118. 1. Kto bez pozwolenia umieszcza na zabytku wpisany do rejestru: urządzenie techniczne, tablicę reklamową lub urządzenie reklamowe w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, lub napis, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny.

2. Podżeganie i pomocnictwo są karalne.

3. W razie popełnienia wykroczenia można orzec przepadek przedmiotów służących lub przeznaczonych do popełnienia wykroczenia, choćby nie stanowiły własności sprawcy, lub obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego.

Art. 119. (uchylony)

Art. 119a. Kto wbrew ciążącemu na nim obowiązkowi nie prowadzi księgi ewidencyjnej albo prowadzi ją w sposób nierzetelny lub niezgodny z prawdą,

podlega karze grzywny.

Art. 120. Orzekanie w sprawach określonych w art. 110–118 następuje na podstawie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

Rozdział 12

Zmiany w przepisach obowiązujących

Art. 121–138. (pominięte)

Rozdział 13

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 139. 1. Do spraw wszczętych i niezakończonych decyzją ostateczną przed dniem wejścia w życie ustawy stosuje się przepisy niniejszej ustawy.

2. Właściwość organów do załatwiania spraw, o których mowa w ust. 1, określa się na podstawie przepisów ustawy.

Art. 140. 1. Decyzje ostateczne wydane na podstawie przepisów ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury (Dz. U. z 1999 r. poz. 1150, z 2000 r. poz. 1268, z 2002 r. poz. 253 i 984 oraz z 2003 r. poz. 717) zachowują ważność.

2. Porozumienia zawarte na podstawie art. 12 ust. 1 i 3 ustawy, o której mowa w ust. 1, zachowują ważność, nie dłużej jednak niż przez 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

Art. 141. Osoby posiadające uprawnienia rzeczników ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, powołane na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 140 ust. 1, tracą te uprawnienia po upływie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

³⁷⁾ Dodany przez art. 1 pkt 11 ustawy, o której mowa w odnośniku 8.

Art. 142. 1. Dobra kultury uznane za zabytek na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o opiece nad zabytkami (Dz. U. poz. 265, z 1933 r. poz. 62 i 599, z 1934 r. poz. 976 oraz z 1949 r. poz. 180), a także wpisane do rejestru na podstawie ustawy, o której mowa w art. 140 ust. 1, stają się zabytkami wpisanymi do rejestru w rozumieniu niniejszej ustawy.

2. Zabytki nieruchome uznane za pomniki historii na podstawie dotychczasowych przepisów stają się pomnikami historii w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art. 143. 1. W terminie 3 lat od dnia wejścia w życie ustawy Generalny Konserwator Zabytków, wojewódzcy konserwatorzy zabytków i wójt (burmistrz, prezydent miasta) założą odpowiednio krajową, wojewódzką i gminną ewidencję zabytków.

2. Włączenie karty zabytku ruchomego znajdującego się w dotychczasowej centralnej ewidencji dóbr kultury do wojewódzkiej ewidencji zabytków nie wymaga zgody właściciela zabytku.

Art. 144. W terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego dostosuje do przepisów niniejszej ustawy statuty instytucji kultury wyspecjalizowanych w opiece nad zabytkami, dla których jest organizatorem, w celu realizacji przez te instytucje zadań związanych z założeniem i prowadzeniem krajowej ewidencji zabytków i krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.

Art. 145. (uchylony)³⁸⁾

Art. 146. W terminie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego opracuje krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Art. 147. 1. Z dniem wejścia w życie ustawy dotychczasowe wojewódzkie oddziały Służby Ochrony Zabytków i ich delegatury stają się odpowiednio wojewódzkimi urzędami ochrony zabytków i delegaturami tych urzędów.

2. Z dniem wejścia w życie ustawy dotychczasowi wojewódzcy konserwatorzy zabytków oraz ich zastępcy stają się odpowiednio wojewódzkimi konserwatorami zabytków oraz ich zastępca w rozumieniu ustawy.

3. Pracownicy dotychczasowych wojewódzkich oddziałów Służby Ochrony Zabytków i ich delegatur z dniem wejścia w życie ustawy stają się odpowiednio pracownikami wojewódzkich urzędów ochrony zabytków i ich delegatur.

4. Dotychczasowe zobowiązania i wierzytelności wojewódzkich oddziałów Służby Ochrony Zabytków i ich delegatur stają się zobowiązani i wierzytelnościami właściwych wojewódzkich urzędów ochrony zabytków i ich delegatur.

5. Nieruchomości pozostające dotychczas w trwałym zarządzie wojewódzkich oddziałów Służby Ochrony Zabytków i ich delegatur przechodzą, z mocy prawa, w trwały zarząd właściwych wojewódzkich urzędów ochrony zabytków i ich delegatur.

6. Ustanowienie trwałego zarządu, o którym mowa w ust. 5, stwierdza wojewoda w drodze decyzji.

Art. 148. (pominięty)

Art. 149. Przepisy rozdziału 6 stosuje się z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej³⁹⁾.

Art. 150. Traci moc ustanowiona z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury (Dz. U. z 1999 r. poz. 1150, z 2000 r. poz. 1268, z 2002 r. poz. 253 i 984 oraz z 2003 r. poz. 717).

Art. 151. Ustawa wchodzi w życie po upływie 60 dni od dnia ogłoszenia⁴⁰⁾.

³⁸⁾ Przez art. 23 pkt 3 ustawy, o której mowa w odnośniku 2.

³⁹⁾ Rzeczpospolita Polska uzyskała członkostwo w Unii Europejskiej z dniem 1 maja 2004 r.

⁴⁰⁾ Ustawa została ogłoszona w dniu 17 września 2003 r.